

Navazování vztahů na internetu v raném stáří: Příčiny neúspěchu

Diplomová práce

Bc. Jana Lichá

Vedoucí práce: Mgr. Anna Ševčíková, Ph.D.

Brno
2015

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá příčinami neúspěšných vztahů navázaných na internetu u lidí v období raného stáří. Reaguje tak na problematiku navazování vztahů ve stáří a rozšíření používání internetu jakožto způsobu k nalezení partnera v tomto věku. Byly provedeny polostrukturované rozhovory s devíti respondenty ve věku od 60 do 66 let a ty byly analyzovány metodou zakotvené teorie. Z analýzy vyplynula dvě dominantní témata související s neúspěchem: Zaprvé fakt, že starší lidé nemohou najít na internetu vhodného partnera, což se pojí s věkem jakožto handicapem při navazování vztahu, dále pak se vzhledem partnera, kde může nastat diskrepance mezi sebezprezentací na internetu a skutečným vzhledem, a v poslední řadě neochotou být ve vztahu pečovatelem či živitelem. Druhou příčinou jsou pak rozdílné představy o vztahu a neochota přizpůsobit se. Ty se projevily hlavně v představách o sdílení domácnosti, životním stylu, dále pak pocitu „být na vedlejší koleji“ či v rozporu mezi požadavkem na vážný vztah a vztahem založeným na sexu. Obecně se dá říci, že za mnohými neúspěchy mohou stát specifické požadavky či obtíže pojící se se stárnutím. Ukázalo se, že je velmi komplikované začlenit nový vztah do zaběhnutého stylu života, návyků nebo existující sociální sítě (např. rodina či přátelé). Tato práce si klade za cíl přispět svými poznatky k lepšímu pochopení navazování vztahů na internetu či obecně v tomto vývojovém období a také k zmapování potřeb lidí Třetího věku.

Klíčová slova: rané stáří, seznamování se na internetu, partnerské vztahy, příčiny neúspěchu, Třetí věk, potřeby ve vztahu

Presented study is focused on causes of online and offline unsuccessful relationships in old age. It deals with the issue of new partnerships in the old age and with extension of using internet as a way to find a partner in this age. Nine semi-structured interviews were conducted with people in age of 60-66 years and then analyzed by grounded theory. Two dominant topics connected to the failure were found by the analysis. The first one is the fact that older people cannot find the suitable partner online which is connected to the age as a handicap in dating, then to the partner appearance where discrepancy between the online self-presentation and the actual appearance can take a place, and lastly reluctance of being the caretaker or the provider in a relationship. The second cause includes different ideas about the relationship and reluctance to adjust. It was obvious in ideas of living situation, lifestyle, then in „taking a back seat“ or in the discrepancy between serious relationship and sex-based relationship. Generally speaking, specific needs or dealing with getting old can be seen as causes of failure of partnership in this age. It was shown that integration of new partnership into current lifestyle, habits or already existing social network (e.g., children and grandchildren) can be complicated. Presented study with its findings aims to contribute to a better understanding of new online but also offline partnerships in this age and to explore needs of people in Third age.

Keywords: older adulthood, online dating, relationships, causes of failure, Third age, relationship needs

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

Brno, 22. 12. 2015

Bc. Jana Lichá

Chtěla bych hlavně poděkovat své vedoucí, doktorce Ševčíkové, za skvělé vedení, přístup a podporu při psaní této práce. Dále pak mamince za její pečlivé korektury a Honzovi B. za jeho motivování a neuvěřitelnou podporu.

OBSAH

Abstrakt.....	2
Úvodní kapitoly.....	9
Psychologické potřeby v raném stáří.....	10
Pozdní věk a navazování vztahů na internetu.....	11
Prezentace sebe sama na internetu.....	12
Možné problematické aspekty.....	13
Odlišná kritéria pro výběr partnera.....	14
Představa hledaného vztahu.....	14
Předchozí partnerské vztahy.....	16
Cíle a formulace výzkumné otázky.....	17
Metoda.....	18
Výzkumný soubor.....	18
Tvorba dat.....	19
Výzkumný postup.....	20
Metody analýzy dat.....	21
Etické předpoklady.....	24
Výsledky.....	25
Výkladový rámec.....	25
Nemůžu najít vhodného partnera.....	26
Věk jako handicap.....	28
Vzhled partnera.....	29
Nechci být živitel/pečovatelka.....	30
Představuji si to jinak.....	31
Sdílení domácnosti.....	32
Jde jim jen o to „jedno“.....	33
Jsem na vedlejší koleji.....	34
Diskuze.....	38

Diskuze výsledků.....	38
Diskuze limitů a návrhy na další výzkum	41
Literatura	43
Přílohy	47
Příloha 1 - Schéma rozhovoru.....	47
Příloha 2 - Informovaný souhlas	48

Úvodní kapitoly

„Nejsilnějším lékem na stáří je láska...“ -John Stuart Mill-

Období stáří se vyznačuje mnoha stereotypy: starší lidé jsou neatraktivní, asexuální, neschopni se přizpůsobit či se naučit novým věcem (Minichiello, Browne, & Kendig, 2000). Tato životní etapa bývá často vnímaná jako obdobím ztrát, celkového úpadku a zhoršené kvality života (Morgan & Kunkel, 2001). Proti tomu se vymezuje koncept stáří jako "Třetího věku", které je obdobím prodloužení aktivního dospělého věku. Třetí věk je obdobím pokračování v exploraci či učení nebo nových začátků, například nového vztahu (Furlong, 1997).

Uvedený citát J.S.Milla upozorňuje na jednu z důležitých potřeb jedince ve stáří: potřebu intimity. Starší lidé potřebují pocit jak psychické, tak i fyzické blízkosti partnera. Touží být druhým pochopeni, uznáváni a mít někoho, s kým mohou sdílet důležité životní události či každodenní starosti. Tato potřeba je však ve stáří ohrožena ztrátou partnera – rozvodem či úmrtím (Vágnerová, 2007). Změny v partnerském statutu ovlivňují prožívaný well-being jedince. Bylo zjištěno, že mít či nemít partnera má nejsilnější vliv na pocity osamělosti (Peters & Liefbroer, 1997). Nalezení nového životního partnera je pro tuto věkovou skupinu způsobem, jak nejen zmírnit pocity samoty, ale také jak strávit zbytek života v dobré duševní kondici, ke které život ve dvou přispívá. Po odchodu do důchodu ale ztrácejí většinu sociálních kontaktů, a tak je hledání nového vztahu pro tuto skupinu složitější (Vágnerová, 2007). Jednou z možností může být navázání vztahů na internetu. Podle Riddla (in Adams, Oye, & Parker, 2003) má skupina starších dospělých nejrychlejší tempo nárůstu užívání internetu. V loňském roce bylo v České republice 37,2% uživatelů internetu starších 55let a podle odborníků bude mít tento trend vzrůstající tendenci (NetMonitor, 2013).

Výzkum partnerských vztahů na internetu se dosud zabýval většinou navazováním vztahů, vnímáním těchto vztahů, přenesení online vztahu do reálného prostředí či faktory úspěšnosti těchto online vztahů. Většina studií se zabývá online vztahy adolescentní či dospělé populace, starší generace je však většinou opomíjena. S rostoucím užíváním internetu staršími lidmi a rozšiřováním používání sociálních sítí a online seznamek ale vzniká nová skupina: starší lidé, kteří navazují nová partnerství na internetu. Na rozdíl od mladší generace, pro kterou je tento způsob navazování vztahů už poměrně běžný, se mohou starší lidé potýkat s více problémy při seznamování či samotném navazování vztahů na internetu. Obecně mohou být nová partnerství v tomto vývojovém období provázána různými komplikacemi (Vágnerová, 2007). Cílem této diplomové práce je prozkoumat příčiny, které vedou k neúspěšným vztahům v tomto vývojovém období se zaměřením na vztahy navázané na internetu jakožto nové platformy seznamování se. Mimo jiné bude také zmapována představa hledaného vztahu v tomto věku a prezentace sebe sama online, které mohou být součástí problematických aspektů vedoucích k neúspěchu v těchto vztazích.

Psychologické potřeby v raném stáří

Sociální vztahy v období raného stáří jsou jedním z hlavních ukazatelů dobré kvality života z perspektivy starších jedinců. Vztahy s jedinci v okolí jsou pro lidi v tomto věku prevencí proti pocitům samoty, zdrojem společnosti a zábavy či sycení potřeby vzájemné emoční podpory. Starší lidé si přejí mít někoho, komu na nich záleží, s kým si mohou povídat, komu můžou poradit a na koho se obrátit v naléhavých případech či s každodenními starostmi. Se sociálními vztahy se pojí další faktor, který má vliv na vnímanou kvalitu života, a to je angažování se v sociálních aktivitách. To starších lidem nejen umožňuje být mezi lidmi a poznávat nové lidi, ale také jim pomáhá udržovat chuť k životu a být aktivní a činný (Gabriel & Bowling, 2004).

Další důležitou potřebou v tomto vývojovém období je potřeba citové jistoty a bezpečí, která se s přibývajícím věkem zvyšuje. Podle Vágnerové (2007) je manželský partner hlavní zdrojem, který sytí nejen tyto potřeby, ale také potřebu sounáležitosti či sdílení aktuálního dění. Při jeho ztrátě jsou pak tyto potřeby neuspokojeny, a mohou vést k pocitům osamění, které se mohou starší lidé snažit vykompenzovat tendencí k závislosti na svých blízkých – rodině a přátelích. Stevsová (2002) ve své studii dospěla k závěru, že někteří lidé v tomto věku preferují jako zdroj sociální podpory a interakce nová partnerství, namísto spoléhání se na blízké vazby s jejich dospělými dětmi. To může být způsobeno také tím, že starší lidé potřebují někoho, s kým můžou sdílet strasti stáří a kdo jim v tomhle plně rozumí. Stack (1998) upozornil na to, že kontakt s rodinou, přáteli či sousedy má jen malý vliv na snížení pocitu samoty, která pramení z neuspokojení pocitu intimity, blízkosti a sdílení. V tom se shodují s Vágnerovou, že partner je nejdůležitějším zdrojem uspokojování těchto zmíněných potřeb. Motivace k navazování nových partnerství může být sycena strachem ze samoty (Vágnerová, 2007). Jak bylo výše zmíněno partner je důležitým činitelem well-beingu. U starších lidí nezáleží na tom, jestli jsou s někým v manželství nebo spolu sdílejí domácnost, hlavním faktorem, který k pocitu prožívané pohody přispívá, je intimní vztah (Peters & Liefbroer, 1997). Ten potvrzuje hodnotu člověka a zbavuje ho úzkosti. I v této životní etapě přetrvává potřeba seberealizace a stimulace, která může být odchodem do důchodu ohrožena. Právě nový partner může mít velmi stimulační účinky (Vágnerová, 2007). Člověk pak dbá o svůj vzhled, je podněcován k různým aktivitám, které by třeba o samotě nedělal (Watson & Stelle, 2011). Musí však v novém partnerství vidět smysl a nesmí ho přetěžovat. To souvisí s teorií socioemoční selektivity.

Teorie socioemoční selektivity Laury Carstensenové (1999) říká, že lidské chování je motivováno dvěma hlavními cíli: ty, které se pojí s dosažením znalostí a ty, které se vztahují k emoční regulaci. Během života spolu tyto dva cíle v chování jedince soupeří, ve starším věku však převáží cíle spojené s emocemi. To také souvisí s dobou, která zbývá člověku do konce života. S přibývajícím věkem a vědomím vlastní smrtelnosti se starší lidé už tolik nesoustředí na budování kariéry či získávání nových informací. Namísto toho se zaměřují na prohlubování intimity, hledání smyslu života či rozvíjení blízkých vztahů. Nejsou ochotni dělat pro ně nepříjemné věci či věci, které pro ně postrádají smysl. Což může být například i nevyhovující nové partnerství.

Pozdní věk a navazování vztahů na internetu

Koncept stáří jako Třetího věku se pojí s možností explorační či navazování nových vztahů. Podle Adamse (2003) je internet ideálním prostředkem, jak těchto věcí dosáhnout. Čím jsou lidé starší, tím je pro ně najít nového partnera tradičními způsoby obtížnější. Proto se uchylují k méně konvenčním formám seznamování se skrze internet či tištěné inzeráty. Bylo prokázáno, že používání internetu jakožto možnosti navázat nový vztah má tendenci stoupat s věkem (Stephure, Boon, MacKinnon, & Deveau, 2009). Oblíbenost seznamek na internetu v tomto věku potvrzuje i studie McWilliamsově a Barrettové (2014). Mezi lety 2005 a 2010 se u lidí starších padesáti let staly online seznamky nejrozšířenějším způsobem, jak potkat nového partnera. Také respondenti australské studie, která se zaměřovala na navazování vztahů přes internet u lidí nad šedesát let, potvrdili, že na internetových seznamkách potkali mnohem více potenciálních partnerů než v jejich reálném sociálním prostředí (Malta & Farquharson, 2012). V porovnání s mladšími jedinci starší lidé častěji odpovídají na online inzeráty a častěji se chtějí s partnerem sejit i v reálném prostředí poté, co navázali prvotní kontakt na internetu (Stephure et al., 2009).

Důvodů, proč se lidé v pozdním věku uchylují k seznamování přes internet, může být několik: Starší lidé se často potýkají se sníženou mobilitou a také jejich sociální sítě slábnou se zvyšujícím se věkem. Internet je pro ně nástrojem, jak navázat kontakt a rozšířit svou sociální síť pomocí e-mailů, chatroomů a v současnosti také pomocí internetových seznamek a inzerátů (Alterovitz & Mendelsohn, 2009). Výhodou navazování vztahů na internetu v tomto věku je možnost vyzkoušet si prvně vztah „nanečisto“, než se jedinci rozhodnou se k někomu zavázat. Starší lidé si přejí najít dlouhodobý vztah, ale nejsou ochotni se zavázat pro něco, co podle nich není ideální (Malta & Farquharson, 2012). To souvisí právě s výše zmíněnou teorií socioemoční selektivity. Starší lidé jsou ochotni dělat pouze věci, které jsou jim příjemné a které jim vyhovují. To jim právě umožňuje internet – mohou hledat tak dlouho, dokud nenajdou někoho podle svých představ a nemusí se tak spokojit s prvním potenciálním partnerem (Carstensen, Isaacowitz, & Charles, 1999).

Seznamování se přes internet je pro jedince ve starším věku přitažlivé také kvůli nízkým vstupním a výstupním nákladům. To vede k tomu, že lidé mohou snadno ukončit ty vztahy, které jim nevyhovují, a porozhlédnout se po jiných (Malta & Farquharson, 2012). Možnost lehce ukončit vztah popisovali jako velkou výhodu i účastníci studie, která zkoumala navazování vztahů přes internet v Kanadě. Mezi další přednosti internetu také uvedli možnost sejit se s lidmi, s kterými by se normálně nesešli, soukromí a diskretnost, kterou internet při seznamování poskytuje, a obecně byl pro respondenty tento způsob seznámit se s novými lidmi vhodnější než jiné tradičnější způsoby. Mezi další faktory, které přispívají k zapojení se do navazování vztahu přes internet, patří pozitivní zkušenosti známých či přátel jedince s tímto způsobem seznamování se (Brym & Lenton, 2001).

Studie McWilliamsově a Barrettové (2014) také poukázala na to, že motivace k seznamování se přes internet se může u starších lidí lišit podle pohlaví. Pro muže v tomto věku nejsou tradiční místa k navázání kontaktu vhodná k tomu, aby zde našli partnerky požadovaného věku a také uvedli, že tradiční místa nemají to správné nastavení pro vznik partnerského vztahu. Seznamování přes internet je pro ně způsobem, jak rozšířit své možnosti najít vyhovující partnerku a také jak usnadnit přechod z přátelství k partnerskému

vztahu. Pro ženy je seznamování se přes internet výhodný proto, že v jejich okolí je nedostatek dostupných mužů a v tomto věku jsou zdrženlivé samy aktivně oslovit muže v přímé konverzaci. Internet jim umožňuje dosáhnout větší kontroly nad procesem seznamování se a případného navazování nového vztahu. Po rozvodu či ztrátě životního partnera začínají ženy s novým vztahem pomaleji než muži, a tak je pro ně seznamování se přes internet způsobem, jak pomalu začít s hledáním nového partnera a otestovat, jaké možnosti se jim v tomto věku nabízejí.

Partnerské vztahy navázané na internetu se svou kvalitou nijak neliší od vztahů navázaných tradičním způsobem. Nepotvrdilo se, že by byly křehčí či by trvali kratší dobu než vztahy „klasické“ (Rosenfeld & Thomas, 2012). Bylo vyvráceno, že k navazování vztahů na internetu se uchylují pouze lidé, kteří se schovávají před reálným životem (Mckenna, Green, & Gleason, 2002). Na navazování vztahů přes internet se nejvíce spoléhají skupiny jedinců s omezenými možnostmi seznámení se, tj. homosexuálové a lidé ve středním či starším věku. Pro ně se ukázal být internet jako prostředek k navazování vztahů neúčinnější (Rosenfeld & Thomas, 2012). Pomocí internetu mohou vytvořit blízký, smysluplný a stabilní vztah (Mckenna et al., 2002).

Seznamování se na internetu je určitý proces sestávající z několika fází a posloupností (Finkel, Eastwick, Karney, Reis, & Sprecher, 2012). Autoři vytvořili devítistupňový model, který zahrnuje následující kroky: Zjišťování informací o internetové seznamce, Registrace, Tvorba profilu, Prohlížení profilů jiných uživatelů, Iniciování kontaktu, Přijetí kontaktu, Oboustranná komunikace, Osobní setkání a Rozvíjení offline vztahu. Z tohoto modelu je patrné, že pro prvotní navázání kontaktu s potenciálním partnerem je důležité jej zaujmout a to pomocí svého profilu, kde se jedinec prezentuje, jaký je.

Prezentace sebe sama na internetu

Jak bylo výše zmíněno, sebezprezentační strategie člověka jsou velmi důležité v iniciační fázi vztahu. Na základě informací, které se o nás druzí při prvním kontaktu dozví, se poté rozhodují, zda se chtějí snažit o bližší kontakt, případně začít navazovat vztah (Derlega, Winstead, Wong & Greenspan in Ellison, Heino, & Gibbs, 2006). Internetové prostředí jeho uživatelům poskytuje větší kontrolu nad prezentací sebe sama a také možnost řídit jejich interakce s ostatními uživateli více strategicky. Relativní anonymita na internetu usnadňuje sebevyjádření (Bargh, McKenna, & Fitzsimons, 2002). Jedinec má příležitost vyjádřit se a chovat se způsoby, které nejsou v jeho tradiční sociální sféře možné – je oproštěn od očekávání, které na něj kladou jeho známí, a je zbaven zábran, které před svými známými pociťuje. Také rizika sociálních sankcí za to, co člověk na internetu říká či dělá, jsou o dost nižší než v reálném prostředí (Walther, 1996). Internet tedy uživatelům usnadňuje vyjádření a efektivní komunikaci aspektů jejich pravého já – aspekty sebe, které chce jedinec vyjádřit, ale cítí, že tohoto vyjádření nejsou v reálném prostředí schopni (Bargh et al., 2002). Někdy ale vyvstává u uživatelů internetu při prezentaci sebe sama dilema: lidé mají potřebu vytvořit svůj upřímný portrét, ale prezentace pravého já může být v rozporu s přirozenou tendencí prezentovat takovou verzi „já“, které je atraktivní, úspěšnější a sociálně žádoucí. To pak může vést k tomu, že lidé sklouzávají k prezentaci ideálního či požadovaného já – toho, kým by chtěli být. S tím se pojí největší nevýhoda navazování vztahů na internetu, a to, že lidé při online sebezprezentaci uvádějí zkreslené či nepravdivé informa-

ce (Ellison et al., 2006). Přičemž nejčastěji uživatelé internetu lžou o věku, jejich fyzické atraktivitě a dalších fyzických attributech (Cornwell & Lundgren, 2001).

Při prezentaci sebe sama na internetu se lidé snaží zdůraznit své pozitivní atributy a raději vytvářejí či sdílejí na svých profilech takový obsah, který podporuje jejich specifické povahové rysy namísto pouhého výčtu veškerých svých vlastností a charakteristik. Někteří uživatelé svou sebeprezentaci podporují i profilovou fotografií. Ta komunikuje nejen to, jak lidé doopravdy vypadají, ale také indikuje kvality člověka, které považuje za důležité, například reference na zájmy či povahové vlastnosti (Ellison et al., 2006). Sebe-prezentace starších lidí na internetu má svá určitá specifika. Studie Justine Couplandové (2000) analyzovala inzeráty lidí starších padesáti let na internetových seznamkách. Inzeráty této věkové skupiny jsou v porovnání s mladšími generacemi skromnější, méně ambiciózní a zaměřují se spíše na vztahové cíle než na sexuální. Co se týče samostatné sebeprezentace, starší lidé mohou často pociťovat tlak, zda není lepší zamlčet svůj skutečný věk a nevytvořit raději mladistvý obrázek sebe sama. Vzniká zde dilema, protože na jedné straně chtějí být autentičtí a přikládají důležitost upřímné komunikaci a budování důvěry, která může být lhaním o svém věku narušena (McWilliams & Barrett, 2014). Reálně se ale chtějí vymykat sociálním normám, které jsou připisovány pro starší věk, a tak mají tendenci na svém profilu ukázat, jak jsou zachovalí na svůj věk. Snaží se vybudovat pozitivní sebeprezentaci skrze různé formy popření svého skutečného věku. Například na svém profilu neuvádějí přesné číslo, zdůrazňují atributy mládí pomocí přídavných jmen, jako jsou „aktivní“, „mladistvý“, nebo podtrhují takové záliby, které jsou typické pro mladší jedince (Coupland, 2000). Tato tendence se potvrdila také v diplomové práci, která analyzovala profily seniorů na českých internetových seznamkách. Analýzou profilových fotografií bylo zjištěno, že senioři významně více než mladí dospělí prezentují takové fotografie, které svědčily o tom, že aktivně tráví volný čas a užívají si ho (Pospíšilová, 2014). Ačkoliv podle Couplandové nevěnují starší lidé při sebeprezentaci tolik pozornost fyzickému vzhledu, McWilliamsová a Barrettová (2014) ve své studii uvádějí, že pro ženy starší padesát let bylo důležité při sestavování svého profilu na internetové seznamce zdůraznit svoji ženskost a atraktivitu. K stejným výsledkům dospěla i práce Pospíšilové (2014), kde se ukázalo, že pro starší ženy je ve srovnání s mladšími důležitější vyjadřovat se na svých profilech ke svému vzhledu a fyzickým atributům. Muži zase naopak potřebují akcentovat svoji maskulinitu či finanční stabilitu.

Možné problematické aspekty

Navazování vztahu v pozdním věku se může pojit s několika problémy. V první řadě je zde velká nerovnováha mezi počtem mužů a žen. Statisticky se téměř ve všech západních zemích dožívají ženy déle než muži a Česká republika není výjimkou. Naděje na dožití je v ČR pro muže 75,8 let u žen je to skoro o šest let déle – 81,7 (ČSÚ, 2014). Většina mužů tak zůstává v manželství až do konce svého života. Starší ženy to tak staví do nevýhodné pozice, neboť většina mužů v jejich věku žije v manželství či jiném svazku (De Jong Gierveld, 2002). Se zvyšující se rozvodovostí, v roce 2014 u nás skončilo 46,7% manželství rozvodem, se také zvyšuje počet rozvedených lidí starších šedesáti let (ČSÚ, 2014), a tak se zde vytváří možnost navázat mezi těmito jedinci ve stejném věku vztah. To se však může pojit s dalším problémem – kritéria pro výběr partnera se

v tomto věku mohou mezi muži a ženami lišit (Alterovitz & Mendelsohn, 2009; McWilliams & Barrett, 2014).

Odlišná kritéria pro výběr partnera

Z evoluční teorie rodičovské investice vyplývá, že muži a ženy hledají u druhého pohlaví jiné charakteristiky. Muži se primárně zaobírají schopností plodit potomky: u žen si tedy cení takových atributů, jako je mládí a fyzická atraktivita, které signalizují ženskou plodnost. Ženy pak naopak hledají muže, kteří jsou schopni obstarat a zabezpečit rodinu. Jinými slovy, v dnešní společnosti vyhledávají muže starší, než jsou ony samy, zkušenější a s vyšším socioekonomickým statutem (Trivers, 1972). U mužů se preference mladší partnerky potvrdila napříč celým životním cyklem. Se stoupajícím věkem dokonce muži touží po výrazně mladší partnerce (Alterovitz & Mendelsohn, 2009), ale reálně většinou navazují muži vztah se ženou, která se věkem liší v rozmezí deseti let. U žen se ale predikce preference staršího partnera napříč životem potvrdila jen částečně. Alterovitzová s Mendelsohnem (2009) ve své studii došli k závěru, že ženy do 75 let měly tendenci vyhledávat partnera staršího než ony samy. Poté však vyhledávají partnera mladšího. Carrová (2004) však ve svém výzkumu upozornila na to, že starší ženy mají tendenci hledat si partnera ve svém věku nebo lehce mladšího, a to z toho důvodu, že se chtějí vyhnout roli pečovatelky a možnosti znovu ovdovět.

Představa hledaného vztahu

Jednou z prvních studií, která mapovala představu hledaného vztahu v období stáří, byla práce Bulcrofta a O'Connorové (1986). Ti pomocí rozhovorů zjišťovali, co pro lidi starších šedesáti let navazování vztahu v tomto věku znamená. Předpokládali, že výpovědi respondentů se budou lišit. Ti se ale shodli na tom, že si představují monogamní heterosexuální svazek s tendencí k dlouhodobému závazku. Ukázalo se, že starší lidé preferují stálost ve vztahu, která se vyznačuje vzájemným sebeodhalením a závazkem obou partnerů. Nejdůležitější bylo pro respondenty nalézt společníka. Tento typ vztahu odpovídá kamarádké lásce vycházející ze Sternbergovy triangulární teorie lásky¹. Zahrnuje intimitu a závazek, chybí zde ale komponenta vášně. Je založena na hlubokém citu, od přátelství se však liší dlouhodobým závazkem (Sternberg, 1988). Walster a Walster (in Bulcroft & O'Connor, 1986) ještě její definici rozšiřují o stálý cit založený na společné snaze budovat vztah a sdílení pozitivních zkušeností.

Výzkum Bulcrofta a O'Connorové také odhalil, že partner v tomto věku představuje několik rolí. Nejdůležitější z nich je role přítele a důvěrníka. S narůstajícím věkem se zvyšuje množství volného času, a tak je nový partner jedna z možností, jak trávit čas. Pro lidi tohoto věku se ukázaly být důležitější společné zájmy než společné sdílení hodnot, postojů a životní cílů. To může být dle autorů studie zapříčiněno tím, že

¹ Sternbergova triangulární teorie lásky vychází ze třech hlavních komponent lásky: vášně (*passion*), intimita (*intimacy*) a závazek (*commitment*). Různými kombinacemi těchto tří komponent pak vznikne 8 různých typů lásky. Pro každý vztah může být charakteristický jiný typ lásky, lišit se to může i mezi samotnými partnery. Během let se může měnit i typ lásky, kterým se partneři milují.

sdílení hodnot a cílů se odkazuje k budování společné budoucnosti, zatímco ve stáří lidé dávají důraz na vztah „tady a teď“, proto jsou pro ně společné zájmy klíčové. Role partnera jako důvěrníka zastávají spíše partnerky. Ženy sdílejí intimní a důvěrné záležitosti se svými přítelkyněmi, zatímco pro muže jsou jedinými důvěrnice jejich partnerky. Mnoho žen vidí nový vztah ve stáří jako sociální aktivitu, která jim poskytuje unikátní formu společnosti, které nemůžou skrze přátelství s jinými ženami dosáhnout (Brown & Shinohara, 2013). A tak je role důvěrníka vysoce ceněna nejen muži, ale i ženami. V některých případech zastává partner i roli milence. Podle Bulcrofta a O'Connorové (1996) romanci a aktivnímu sexuálnímu životu však není přikládána taková důležitost jako v dřívějších fázích života. Starší lidé si romantické stránky vztahu cení, nepovažují si však tolik jako společnosti druhého. Studie Stevénsová (2002) přišla ale s jinými závěry. Nový partner vdov a vdovců starších šedesáti let pro ně představuje zdroj nejen emoční intimity, ale i fyzické. Jedním z typických znaků nových partnerství těchto respondentů byla sexuální komponenta vztahu. Důležitost sexu v blízkém vztahu potvrdila také další studie zabývající se důležitostí sexuality u starších lidí. Klíčový je ale vztahový kontext - nikdo z respondentů neprojevil zájem o sex mimo vztah, například ve formě sexu na jednu noc (Gott & Hinchliff, 2003). Nejméně významná se prokázala role partnera jako pečovatele (Bulcroft & O'Connor, 1986). Lidé v tomto věku spíše touží po poskytování emoční podpory či udělování rad od partnera než po finančním a materiálním zabezpečení ze strany partnera (Carr, 2004).

Ačkoliv i novější výzkumy dokazují důležitost partnera jakožto společníka (Bulcroft & O'Connor, 1986; Carr, 2004; Cooney & Dunne, 2001; Watson & Stelle, 2011), další očekávání od vztahu se mohou lišit podle pohlaví. U starších mužů, obzvlášť u těch s tradičními postoji k manželství, se může objevit touha po stejně strukturovaných vztazích, jako byly jejich předešlé. Muži mají větší problém vést autonomní život (Peters & Liefbroer, 1997). Hledají proto někoho, kdo by jim pomohl s běžným provozem domácnosti (Bennett, Hughes, & Smith, 2003) a zároveň někoho, kdo by strukturoval a monitoroval jejich chování (Peters & Liefbroer, 1997). Oproti starším ženám muži po ztrátě partnerky navazují vztahy dříve (Davidson, 2002). To může být zapříčiněno tím, že se jim nedostává tolik emoční podpory od okolí, a tak se snaží navázat nová partnerství poměrně rychle (Carr, 2004). U starších mužů se také objevují častěji než u žen touha znovu se oženit. To může pramenit z faktu, že manželství se ukázalo být přínosnější právě pro mužskou populaci. Ženatí muži mají tendenci žít déle a oproti mužům svobodným se dožívají déle (Schone & Weinick, 1998). Navíc bylo zjištěno, že seznamování se přes internet je pro starší muže prostředkem, jak efektivně najít novou manželku, která jim poskytne denní péči a podporu jak emoční, tak instrumentální (McWilliams & Barrett, 2014).

Studie Watsonové a Stellové (2011) zkoumala zkušenosti ovdovělých žen starších šedesáti čtyř let s navazováním nových vztahů. Bylo zjištěno, že starší ženy navazují vztahy proto, aby byly oceněny pro svou ženskost a atraktivitu. Chtějí zastávat roli ženy, ne babičky či vdovy. Hledají takové muže, s kterými se cítí dobře, kteří s nimi zacházejí s respektem a se kterým můžou sdílet společné zájmy. Pro některé ženy bylo primární najít společníka, pro některé bylo navazování nových vztahů formou zábavy, tzn. mít někoho, s kým mohou jít do kina či do divadla, pro koho se mohou zkrášlovat. Některé respondentky také toužily znovu provdat se. To ale nebylo tolik časté. Klesající tendenci znovu se vdát ve starším věku potvrdila i jiná studie (Moorman, Booth, & Fingerman, 2006). Jedno z možných vysvětlení je, že starší ženy se chtějí vyhnout nálepek jako „nemravná“ či „zlodějka manželů“ (Coupland, 2000). Ženy jsou také citlivějším

k důsledkům nového manželství – manželství pravděpodobně povede k méně strukturovanému času, méně energie a pozornosti věnované ostatním osobám jako je rodina a přátelé ženy, což u nich může vést k zvýšeným obavám a frustraci. Navíc starší ženy, které byly schopné se o sebe po ztrátě partnera postarat nejen finančně, ale také se emočně smířit se ztrátou milované osobou, nechtějí znovu vstoupit do tradičního svazku, ale být v takovém vztahu, kde si mohou zachovat svoji nabytou autonomii a myslet i na své potřeby (De Jong Gierveld, 2002; McWilliams & Barrett, 2014). Právě fakt, že se ženy nechtějí vzdát ve vztahu své nezávislosti, může být příčinou potíží ve vztahu (Watson & Stelle, 2011).

V nizozemské studii se autorka zaměřila na zkoumání preference typu soužití u lidí straších padesáti let. Data získána dotazníky byla pak u respondentů ještě ověřována pomocí rozhovorů, kde byla zkoumána motivace respondentů k určitému typu soužití. Výzkum ukázal, že 60% respondentů preferovalo soužití mimo manželství. Bylo zjištěno, že se stoupajícím věkem lidé preferují takový typ vztahu, kde spolu partneři nesdílejí domácnost, a to hned z několika důvodů. Prvním z nich je, že tento typ vztahu umožňuje starším lidem pokračovat v životě tak, jak byli předtím zvyklí. Partneři si navzájem poskytují společnost, solidaritu a intimitu a příležitostně spolu sdílejí bydlení (De Jong Gierveld, 2002). Tato vztahová situace je také více srozumitelná pro rodiny obou partnerů – z právního hlediska spolu partneři nesdílejí ani finance ani společnou domácnost, a tak po smrti jednoho z partnerů rozhodují o majetku jeho potomci a ne nový partner (Cooney & Dunne, 2001; Malta & Farquharson, 2012). Soužití mimo společnou domácnost je tedy pro starší lidi kompromisem, jak pokračovat ve svém stávajícím životě a být schopni nezávisle rozhodovat o svých každodenních aktivitách a zároveň mít někoho, s kým tráví volný čas, vzájemně se podporují a bojují proti pocitům osamění (De Jong Gierveld, 2002).

Předchozí partnerské vztahy

Jak se do nových partnerství navázaných ve stáří promítají předchozí vztahy, bylo zkoumáno pouze u ovdovělých jedinců. U některých jedinců dochází po ztrátě partnera k jeho idealizaci. Ta může být příčinou nevole k navazování nových vztahů. Studie Davidsonové (2002), ukázala, že se tato tendence projevuje častěji u žen. Ty uváděly, že důvodem, proč nechtějí navázat ve stáří nový vztah, je fakt, že nikdo nemůže nahradit jejich partnera a že se ani po nikom jiném dívat nechtějí. Muži to vnímají jinak. Pro ně je sice zesnulá partnerka nenahraditelná, ale role manželky, společnice a přítelkyně se nahradit dá. Nehledají tedy náhradu za manželku, ale někoho dalšího, s kým mohou strávit život.

Jiná studie se zaměřila na to, jakým způsobem integrují vdovy a vdovci starší šedesát let pouto k zesnulému partnerovi do nového vztahu. Bylo zjištěno, že u většiny partnerství bylo symbolicky patrné pokračující pouto k bývalému partnerovi. To se projevilo například vystavením fotek zesnulého partnera v nové společné domácnosti, společné návštěvy hrobu zesnulých partnerů apod. Záleží však na partnerech, jaká pravidla si pro zachování památky zesnulých partnerů nastaví. Z této studie také vyplynulo, že pouze menšina ovdovělých lidí starších šedesáti let uspěla v navázání spokojených partnerství. Možná vysvětlení neúspěchu byla ale pouze hypoteticky nastíněna v diskuzi, výzkumné ověření chybí (Stevens, 2002).

Jak už bylo v úvodu zmíněno, roste míra rozvodovosti, a tak se zvyšuje procento rozvedených lidí starších šedesáti let. Informace o tom, jak se zkušenost s rozvodem promítá do nových vztahů v období raného stáří, ale prozatím chybí.

Cíle a formulace výzkumné otázky

Seznamování se přes internet je v současnosti velice aktuální téma. Jak už bylo v předchozí části zmíněno, u generace starších lidí roste tendence používat internet jakožto prostředek k seznamování se. Přesto je výzkum tohoto fenoménu zatím v počátcích. Většina studií zabývající se tímto tématem byla provedena mimo Evropu, a tak v českém prostředí chybí povědomí o tom, jak je to zde se starší generací a seznamováním se přes internet. Vágnerová (2007) upozornila na to, že nová partnerství v tomto období mohou být komplikovaná a Stevensová (2002) poukázala na fakt, že jen zlomek ovdovělých jedinců dokázalo v tomto věku navázat uspokojující partnerství. Komplexní zmapování příčin neúspěchu ve vztazích v období raného stáří ale prozatím chybí. S ohledem na tento fakt byla stanovena hlavní výzkumná otázka této práce:

VO: Jaké jsou příčiny neúspěšných vztahů navázaných na internetu u starších lidí?

Tato práce mapuje příčiny neúspěchu ze dvou perspektiv: a) online perspektiva – jaké problémy se pojí se seznamováním se přes internet, b) vývojová perspektiva – s jakými problémy, které jsou typické pro období raného stáří, se lidé v tomto věku potýkají. Pro lepší dodržení těchto perspektiv promítajících se do hlavní výzkumné otázky byly zvoleny ještě následující čtyři podotázky:

VO1: Jaká je představa hledaného vztahu u starších lidí, kteří se seznamují přes internet?

VO2: Jaké nevýhody plynou z navazování vztahů přes internet v tomto věku?

VO3: Jak se do nových vztahů navazovaných na internetu promítají předchozí partnerské vztahy?

VO4: Jak se prezentují online starší lidé, kteří se seznamují přes internet?

Tato práce svými výsledky přispěje k pochopení problematiky navazování a udržení si vztahů v tomto vývojovém období.

METODA

Výzkumný soubor

Výzkumný soubor je tvořen devíti respondenty: pěti ženami a čtyřmi muži ve věku od 60 do 66 let. Co se týče rodinného stavu, sedm respondentů bylo rozvedených, dva ovdovělí. Osm respondentů z devíti je už v důchodu, čtyři z nich si přivydělávají na částečný úvazek, jedna respondentka je stále pracující na plný úvazek. Sedm respondentů má dokončené středoškolské vzdělání, dvě respondentky vysokoškolské, z toho jedna z nich si vysokou školu dodělávala až později. Všichni respondenti jsou heterosexuálové – hledají partnera opačného pohlaví. Kromě jediné respondentky všichni účastníci začali se seznamováním se přes internet před šedesátým rokem věku. Pět z nich se podařilo navázat vztah dlouhodobého charakteru. Období bez vztahu se u respondentů pohybuje od deseti let po devět měsíců, jeden respondent uvedl, že momentálně se s někým pokouší navázat vztah. Demografické charakteristiky všech respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 1.

TABULKA 1: POPIS VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Jméno	Věk	Rodinný stav	Zaměstnání	Dosažené vzdělání	Bez vztahu je
Nad'a	64 let	rozvedená	důchodce	středoškolské	10 let
Petr	62 let	rozvedený	diskžokej*	středoškolské	1 rok
Ladislav	63 let	vdovec	důchodce	středoškolské	Cca 2 roky
Miroslav	66 let	rozvedený	taxikář*	středoškolské	Ve vztahu
Eva	63 let	rozvedená	finanční poradce*	středoškolské	5 let
Marie	63 let	rozvedená	důchodce	středoškolské	6 let
Jiřina	60 let	vdova	učitelka	vysokoškolské	2 roky
Alena	64 let	rozvedená	učitelka*	vysokoškolské	2 roky
Lubomír	61 let	rozvedený	důchodce	středoškolské	9 měsíců

*Poznámka: zaměstnání na částečný úvazek

Výzkumný soubor byl vybírán dle třech kritérií:

- Respondenti museli mít zkušenosti se seznamováním se přes internet. Tyto zkušenosti se také pojí s neúspěchem při hledání vhodného partnera, který je ústředním tématem této práce. Bylo využito*

předpokladu, že respondenti nebyli hned při prvním oslovení potenciálního partnera úspěšní, proto zkušenosti s nevydařenými vztahy mítí budou. Tento předpoklad se potvrdil.

- b) *Respondenti na internetové seznamce hledají vážný vztah.* Tedy při oslovování potenciálních respondentů byli vyloučeni takoví, kteří na svých profilech uvedli, že hledají kamarádství, sex nebo jen někoho, s kým by si rádi povídali online.
- c) *Věkové kritérium.* Pro tuto práci byla zvolena hranice šedesáti let a výše, a to z několika důvodů: Podle Vágnerové (2007) začíná od šedesáti let období raného stáří a jedinci v tomto vývojovém období jsou cílovou skupinou této práce. Zvolení tohoto věkového kritéria bylo také inspirováno literaturou, která se zabývá navazováním vztahů u starších jedinců. Hranice šedesáti let byla také zvolena z praktického hlediska. Při počáteční rešerši na internetových seznamkách bylo zjištěno, že zde nejpočetnější zastoupení lidí starších šedesáti let tvořila skupina jedinců ve věku od 60 do 65 let, což může být zapříčiněno technickými dovednostmi a užíváním internetu, které není generaci seniorů (65+) příliš vlastní. Posledním důvodem, proč byla zvolena tato věková hranice, je také fakt, že většina současných šedesátníků je již v důchodu. Splňují tedy předpoklad, že z důvodu zužování jejich sociální sítě mohou být více motivováni k používání internetu jakožto prostředku k seznamování se.

Prvních pět respondentů bylo vybráno čistě na základě těchto kritérií plus jejich ochoty zúčastnit se. Poté jsem se snažila respondenty vybírat tak, aby byl ve výzkumném souboru vyrovnaný poměr mužů a žen. Hledala jsem také respondentku vdovu, neboť většina respondentů je rozvedená, tak aby byl v podotázce na vliv předchozích partnerů zastoupen také hlas ovdovělých partnerů. Cílila jsem také na to, abych měla ve výzkumu zastoupeného někoho v horní a dolní hranici raného stáří. V případě té dolní toho dosaženo nebylo – ať už z nedostatku těchto respondentů na internetových seznamkách obecně nebo pak z důvodu neochoty účastnit se ve výzkumu. To byl všeobecně problém při sestavování vzorku, neboť ochota setkat se s výzkumníkem tváří v tvář se ukázala být v naprosté většině případů velmi malá. Proto nebylo dosaženo tak dobrého teoretického vzorkování, které je pro metodu zakotvené teorie typické, jak bylo dopředu zamýšleno.

Tvorba dat

Data byla vytvářena pomocí polostrukturovaného rozhovoru, který je vhodným prostředkem ke sběru dat kvalitativního charakteru a je také v souladu se zvolenou analýzou – metodou zakotvené teorie (Řiháček & Hytych, 2013), která je v této práci používána. Otázky v rozhovoru vycházejí ze stanovených výzkumných otázek. Z demografických charakteristik byl zjišťován věk, pohlaví, rodinný stav, zaměstnání a dosažené vzdělání. Bylo také zmapováno, jakým způsobem probíhá u respondentů seznamování a následné navazování vztahů na internetu, jak dlouho jsou bez partnera a také důvody, proč se respondenti přes internet seznamují. Schéma rozhovoru je uvedeno v příloze č. 1.

Pilotáží prvních dvou rozhovorů bylo ověřeno, zda respondenti daným otázkám rozumí a zda jsou pro dané téma relevantní. Pilotáž byla provedena na dvou respondentech – ženě a muži, aby byla ověřena srozumitelnost otázek pro obě pohlaví. Dále bylo pilotáží zjišťováno, zda některé téma nebylo opomenuto. Po

prvních dvou rozhovorech byla vytvořena nová výzkumná podotázka mapující představu hledaného vztahu respondentů. Relevantnost této podotázky potvrdily pak i další rozhovory, neboť u každého z respondentů hrála při navazování vztahů a jejich neúspěchu klíčovou roli. Tato otázka byla v rozhovoru zařazena před dotazování na příčiny neúspěšných vztahů, neboť napomáhá lepšímu porozumění popisovaných neúspěchů. I tyto pilotážní rozhovory byly zařazeny do analýzy a napomohly sestavení prvotních kategorií, které byly posléze rozvíjeny dalšími rozhovory.

Pilotáž mi také pomohla k lepšímu vedení dalších rozhovorů s touto cílovou skupinou. Občas se stávalo, že respondent začal odpovídat na otázku, ale poté odbočil. V některých případech začal povídat o svých přátelích či rodině, proto vedení rozhovoru vyžadovalo mou velkou pozornost, snahu udržet linku a dostat odpověď na položenou otázku.

Z pilotáže také vyplynulo, že neúspěch daného vztahu se může odehrávat ve třech fázích: iniciační fáze vztahu, fáze navazování vztahu a fáze reálného vztahu. Toto rozdělení bylo užitečné jako výkladový rámec pro finální prezentaci výsledků, neboť některé kategorie jsou typické pro konkrétní fázi (např. *Jsem moc starý(á)* jako příčina neúspěchu vztahu v iniciační fázi).

Pořadí otázek v rozhovoru bylo víceméně flexibilní, a to v závislosti na tom, o čem daný respondent mluvil. Bylo usilováno o přirozený tok rozhovoru a v případě, že žádané informace respondent sám od sebe nesdělil, byl na ně doptáván podle stanovených otázek. První rozhovory byly otevřenější a respondentům bylo dáváno poměrně hodně prostoru při odpovědích. V těch dalších jsem se snažila už do nich více vstupovat a doptávat se na detaily či věci, které se kupříkladu objevily v předchozích rozhovorech, což je v souladu s metodou zakotvené teorie, kde je výzkumník v rozhovoru poměrně aktivní (Řiháček & Hytych, 2013).

Jelikož téměř všichni respondenti začali se seznamováním se na internetu před šedesátým rokem věku, snažila jsem se jim v rozhovorech připomínat, že se ptám na zkušenosti s neúspěšnými vztahy až z období od šedesáti let. Je však možné, že bylo pro respondenty obtížné rozlišit přesně, co bylo až po šedesátém roce. Nebo když jsem nabádala, ať si vzpomenou ještě na další případy, kdy vztah skončil neúspěšně, mohli konkrétní zkušenost zmínit už z dřívějšíka.

Rozhovory trvaly průměrně 1 hodinu a 9 minut, nejkratší rozhovor trval 38 minut, nejdelší 1 hodinu a 29 minut.

Výzkumný postup

Téma problematiky neúspěšných vztahů v období raného stáří se zaměřením na seznamování se na internetu ještě nebylo řádně výzkumně zpracováno. Cílem této práce je explorace tohoto fenoménu v českém prostředí. S ohledem na tento fakt byl zvolen kvalitativní design práce, který je vhodný k odhalení a porozumění takových jevů, o kterých ještě není moc známo (Strauss & Corbin, 1999). Kvalitativní charakter je v souladu i s jinými studiemi, které se zabývaly navazováním vztahů v tomto období a jsou uvedeny v Úvodních kapitolách.

Po stanovení výzkumného designu, metodě sběru dat a sestavení schématu rozhovoru probíhalo oslovení respondentů, a to pomocí dvou způsobů. Na internetových seznamkách (*www.lide.cz*, *www.rande.cz*) jsem si vytvořila vlastní profil a respondenty oslovovala přímo s touto žádostí:

Dobrý den,

studuji psychologii na Masarykově Univerzitě v Brně a v rámci své diplomové práce se zaměřuji na zkušenosti lidí starších 60 let s navazováním vztahů na internetu. Proto bych Vás chtěla touto cestou požádat o účast ve svém výzkumu, a to formou rozhovoru.

Samozřejmostí je zachování Vaší anonymity a použití získaných informací pouze pro mou práci. Případné dotazy k účasti ve výzkumu ráda zodpovím.

Děkuji a případně se těším na spolupráci.

S pozdravem Bc. Jana Lichá

Původní text žádosti byl delší, musela jsem jej ale přizpůsobit omezenému počtu znaků vzkazu, který je na seznamkách nastaven pro prvotní kontakt.

Přímé oslovení respondentů skrze internetovou seznamku považuji za velkou výhodu, neboť jsem měla možnost si tuto zkušenost sama zažít a seznámila jsem se s tím, s jakými problémy se mohou její uživatelé setkávat (např. sexuální návrhy, neslušnost oslovujících apod.). Internetové seznamky mi také pomohly vyselektovat vhodné účastníky, alespoň co se týče základních kritérií výzkumného souboru: skupina 60+, zkušenosti se seznamováním se na internetu a to, že hledají vážný vztah, což měli explicitně uvedeno na svém profilu. Z této preselektce jsem poté náhodně oslovovala potenciální respondenty. Pokud byli respondenti ochotni se výzkumu zúčastnit, upřesnila jsem jim také na společném chatu, jak bude naše spolupráce přesně probíhat a také jsme si zde domluvili místo setkání. Vždy bylo účastníkům nabídnuto, aby si místo setkání vybrali. Pokud nechali výběr místa na mně, setkali jsme se na fakultě, abychom měli na rozhovor dostatečně klidné prostředí. Tři rozhovory proběhly právě tam, zbytek rozhovorů se konalo v kavárnách, neboť ne všichni respondenti byli z Brna, ale také z Ostravy, Havířova či Hlučína.

Respondenty jsem se také snažila získat „klasickým“ způsobem, a to pomocí letáčků, které byly distribuovány na Univerzitu třetího věku a do Klubů seniorů v Ostravě. Tento způsob se ale ukázal být neefektivní.

Nejprve proběhly dva pilotní rozhovory, které byly zanalyzovány, a poté postupně proběhlo dalších sedm rozhovorů, které byly průběžně analyzovány. Analýza byla prováděna ručně, přepsané rozhovory jsem si vždy vytiskla a psala si do textu – tento způsob mi umožnil lépe se na text napojit.

Metody analýzy dat

Pro analýzu dat této práce byla stanovena metoda zakotvené teorie. Tato metoda má nejlepší předpoklady k tomu, aby teoreticky zachycovala zákonitosti různých jevů či procesů (Řiháček & Hytych, 2013). V případě této práce se snaží zachytit příčiny neúspěchu partnerských vztahů, který, jak už bylo výše uvedeno, se může odehrávat v různých fázích vztahu. Cílem této metody je vybudovat teorii daného jevu, která je pevně zakotvená v datech. Ta pak umožňuje daný jev lépe chápat v různých souvislostech (Řiháček

& Hytych, 2013). Pro účely této práce byl spíše než teorie navrhnout pracovní model, který odpovídá na hlavní výzkumnou otázku.

Důležitým cílem zakotvené teorie je dosažení teoretické nasycenosti, tzn. postižení jevu v celé jeho šíři (Řiháček & Hytych, 2013). Toho lze dosáhnout postupnou analýzou dat, která byla v této práci dodržována. Nejprve proběhlo kódování na úrovni otevřených kódů, kde bylo usilováno o zachycení důležitých významových jednotek. Často bylo pro pojmenování kódů využito přímých slov respondentů. Rozhovory byly čteny opakovaně, aby byly postihnuty všechny významné významové jednotky.

TABULKA 2: UKÁZKA OTEVŘENÉHO KÓDOVÁNÍ (MIROSLAV)

Text rozhovoru	Kód
No všechno dobrý a pak došlo k nějakému takovému zlomu... <u>ona chtěla, abych se k ní nastěhoval do baráčku.</u>	<i>Požadavek na sdílení domácnosti</i>
Ale předtím jsme byli třeba na chalupě s máma dcerama a tak ...ona tam neprozřetelně něco řekla, když trošku byla popitá. <u>Takže je svou paní v baráku a kdyby měla nějakého partnera, který by ji moc neposlouchal, tak by se s ním rozloučila, no a to neměla říkat.</u> To mě...to byl vykřičník v mé hlavě, <u>že já prostě nemůžu být na nikom závislý.</u>	<i>Požadavek dominance ze strany partnerky</i>
Já jsem byl <u>odjakživa nezávislý, takže nakonec z toho sešlo...</u>	<i>Neochota měnit zaběhlé</i>
měli jsme ale <u>prostě odlišné představy a to by prostě nefungovalo.</u>	<i>Neslučitelnost vztahových představ</i>
Ale moc mě to mrzelo, protože ona mně po všech jiných stránkách vyhovovala, jo... ta byla fakt dobrá. <u>Někdy je lepší mlčet, no...</u>	<i>„Někdy je lepší mlčet“</i>

V dalším kroku byly vzniklé kódy přepsány na samostatný papír, kde jsem se je snažila shromáždit podle konkrétních témat, z kterých poté vznikly prvotní kategorie. Pro tyto kategorie jsem pak hledala podporu v dalších rozhovorech. Z analýzy byla vyloučena kategorie „Vztah na dálku“, neboť odkazuje k nepsychologickým zjištěním a neváže se specificky k období raného stáří. K vznikajícím kategoriím jsem si průběžně psala poznámky, nápady a komentáře, které mi pak velmi pomohly při konečném prezentování výsledků.

Po analýze šesti rozhovorů byly stanoveny dvě centrální kategorie – *Nemůžu najít vhodného partnera* a *Představuji si to jinak*. Standardně je cílem metody zakotvené teorie stanovit jednu ústřední kategorii (Řiháček & Hytych, 2013). V této práci je ale na neúspěšný vztah nahlíženo ze dvou perspektiv, online a vývojové, a z dat vyplynulo, že pro každou z nich je centrální koncept odlišný, vzájemně se však ovlivňují. Další vzniklé kategorie se pak vztahují ke zmiňovaným ústředním kategoriím.

V posledních třech rozhovorech probíhalo kódování selektivně, tedy pozornost byla věnována už jen těm významovým jednotkám, které souvisely se stanovenými kategoriemi. Nová data pak tyto kategorie pomáhaly zpřesnit, rozšířit či přeformulovat. Tyto tři rozhovory také sloužily jako k validizaci vzniklých kategorií.

TABULKA 3: UKÁZKA SELEKTIVNÍHO KÓDOVÁNÍ (JIŘINA)

Text rozhovoru	Kód
<p>Přišel někdo, na té fotce vypadal jako dobře, jo. Přišel někdo, to bylo poměrně dost chladno, měl gumové vsuvky, ponožky vytažené až ke kolenům, pruhované kalhoty, kostkovanou košili a když otevřel pusku ani jeden zub. No jejda. <u>Nebyl odpudivý, nebyl nesmypatický, ale já jsem se úplně otřepala a říkám, tak to ne, to ne. To jako opravdu ne.</u></p>	<i>Vzhled partnera</i>
<p>Třeba jsem se setkala s jedním pánem, taky po nějakém úraze, údajně na lyžích, ale byla to taková ta velká koule, smrděl šíleně potem, jo. To znamená, že si asi jako neměnil si prádlo a já nevím co všechno, ale pořád teda vykládal o tom, jak je schopný</p>	

zajistit flexipasy a nevím, kam všude bysme mohli jezdit a tak dále. **Já jsem si říkala, no při představě, že ty tam vedle mě budeš smrdět. Tak to ani na Jamajku s Tebou, to mi je úplně jedno.**

Vzhled partnera

Ve finální fázi pak byly jednotlivé rozhovory reanalyzovány s ohledem na vzniklý model a bylo posuzováno, zda je model pro daný případ aplikovatelný, nebo v čem se liší.

Etické předpoklady

Co se týče etiky tohoto výzkumu, možné problematické body byly ošetřeny pomocí informovaného souhlasu. Jeho podoba je k nahlédnutí v příloze č. 2. Ten účastníky výzkumu seznámil s tím, k jakým účelům budou data využívána (tzn. pro účely diplomové práce), byli ujištěni o zachování jejich anonymity a také o dodržování pravidel mlčenlivosti ze strany výzkumníka. S každým z účastníků bylo před setkáním vyjasněno, že výzkum je plně založen na dobrovolnosti, takže cokoliv nechtějí sdílet či by jim bylo nepříjemné, mají právo neodpovídat či výzkum přerušit. Toto jim bylo připomenuto i na začátku rozhovoru s tím, že mají možnost i po skončení rozhovoru svoji účast ve výzkumu zrušit. Ústně byl od respondentů získán souhlas k pořízení nahrávky rozhovoru s tím, že bude použita pouze pro mé účely jakožto podklad k přepisování rozhovoru. Ještě před samotným začátkem jsme věnovali pár minut nenucené konverzaci, abychom se vzájemně trochu poznali a aby se respondenti cítili bezpečně.

Po skončení samotného rozhovoru měl každý z účastníků možnost dodat, co by chtěl ještě sdělit, či se zeptat na otázky vyplývající z rozhovoru či samotného výzkumu. Snažila jsem se, aby byly poslední minuty vzájemného setkání naplněny neformální konverzací a aby respondenti odcházeli v dobrém rozpoložení. Všichni respondenti na mě dostali kontakt, s tím, že mě můžou kdykoliv kontaktovat a s některými jsem se domluvila na zaslání práce, přičemž všem byla tato možnost zaslání práce nabídnuta.

VÝSLEDKY

Výkladový rámec

Z analýzy prvních rozhovorů vyplynulo, že neúspěch může nastat v následujících fázích vztahu:

- a) *Fáze iniciační* – probíhá ryze na internetu. Rozumí se tím oslovení partnera a následné úspěšné/neúspěšné navázáním kontaktu s ním.
- b) *Fáze navazování vztahu* – může probíhat jak na internetu, tak v reálném prostředí. Partneri se navzájem poznávají, zjišťují, zda partner vyhovuje jejich představám a kritériím. Začínají budovat důvěru potřebnou pro vytvoření vztahu.
- c) *Fáze reálného vztahu* – vztah probíhá klasicky v reálném prostředí. Internet už zde nehraje žádnou roli.

Pro vztah probíhající pouze na internetu je používáno označení *online*, pro vztah, který byl přenesený do reálného prostředí, pak *offline*.

Pro lepší pochopení příčin neúspěšných vztahů navázaných na internetu v tomto vývojovém období bych nejprve ráda krátce shrnula, jakým způsobem se respondenti na internetu seznamují a jak konkrétně u nich navazování vztahů probíhá.

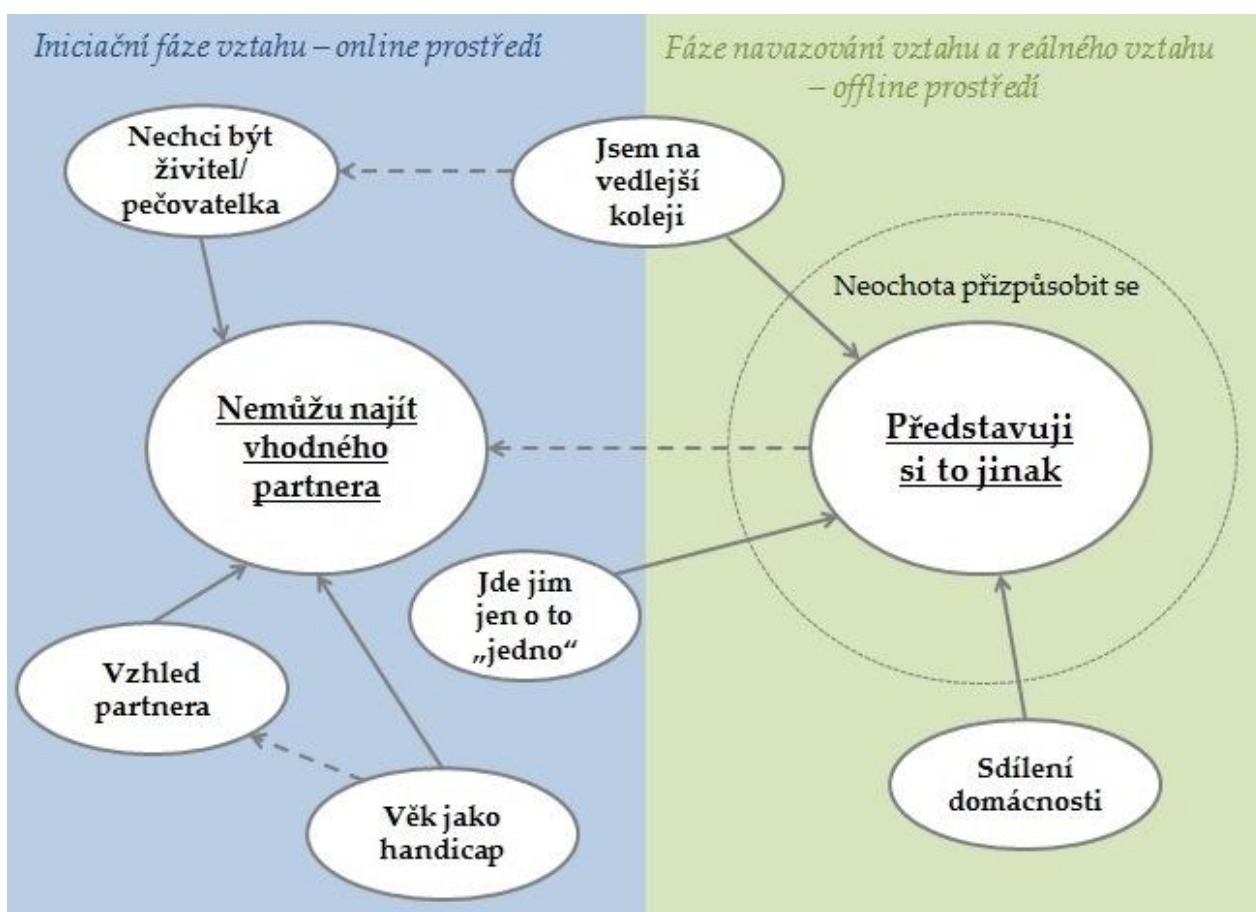
Co se týče iniciativy prvního kontaktu na seznamce, šest z devíti respondentů se považuje za iniciátory. V případě mužů je to většinou z toho důvodu, že si rádi vybírají partnerku podle svých stanovených kritérií (věk, fyzický vzhled, koníčky atd.). Ženy iniciátorky se pak k oslovování partnerů uchylují hlavně dle jejich slov proto, že muži v jejich věkové kategorii jsou líní a sami od sebe je neoslovují, a tak jim nezbývá nic jiného, než muže oslovit samy. Dvě respondentky se spíše nechávají oslovovat od mužů a z těch si poté vybírají vhodného partnera. Jedna respondentka uvedla, že je iniciativa oboustranná – když se jí někdo líbí, nemá problém jej oslovit a stejně tak odpovídá na oslovení od jiných mužů.

Bylo také zjišťováno, jak respondenti dále postupují, když se jim podaří s potenciálním partnerem navázat kontakt. Šest respondentů uvedlo, že by se nejraději s partnerem, co nejdříve osobně setkalo. Jedním z nejčastějších důvodů je fakt, že chtějí poznat, zda je jim partner sympatický a zda mezi nimi funguje vzájemná přitažlivost, aby se pak mohli rozhodnout, zda chtějí dále do rozvíjení vztahu investovat. Pro některé respondenty je příliš dlouhé dopisování s partnerem ztrátou času. Tři respondenti ale dávají přednost poznávání se na internetu a až se s partnerem trochu poznají, navážou důvěru a partnera si trochu otestují, pak jsou teprve připraveni na osobní setkání. Zastávají v tomto spíše opatrnější strategii.

V důvodech pro hledání si partnera na internetu panovala mezi respondenty shoda. Internetová seznamka je pro ně jednoduchým, pohodlným a rychlým způsobem, jak se s potenciálním partnerem seznámit. Za výhodu byla také považována dostupnost informací o protějšku či nízké ztráty. Většina respondentů se také shodla na tom, že v tomto věkovém období už není tolik míst k seznámení se, a tak je internetová seznamka velmi efektivním prostředkem.

VO: Jaké jsou příčiny neúspěšných vztahů navázaných na internetu u starších lidí?

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku této práce shrnuje model na obrázku č. 1. Bylo zjištěno, že dvě klíčové příčiny neúspěšně navázaných vztahů na internetu se pojí k faktu, že lidé v tomto období nemohou najít vhodného partnera nebo mají odlišnou představu o vztahu než partner. Z tohoto důvodu představují tyto příčiny centrální kategorie. Kategorie „*Nemůžu najít vhodného partnera*“ se pojí k iniciační fázi vztahu a je typická spíše pro internetové prostředí. Ačkoliv toto označení může znít banálně, je tato kategorie velmi bohatá na důvody, které se do ní promítají a jsou popsány níže. Kategorie „*Představuji si to jinak*“ se promítá do fáze navazování vztahu či reálného vztahu a je charakteristická spíše pro vztah v offline prostředí. Do těchto centrálních kategorií se promítají různé podkategorie jakožto dílčí příčiny neúspěchu, které jsou mezi respondenty nejvíce zastoupené.

OBRÁZEK 1: MODEL PŘÍČIN NEÚSPĚŠNÝCH VZTAHŮ NAVÁZANÝCH NA INTERNETU U STARŠÍCH LIDÍ

Poznámka: Přerušovaná čára znamená, že kategorie může mít potenciální vliv na další kategorii. Plná čára naopak přímý vliv kategorie na druhou.

Nemůžu najít vhodného partnera

Ve fázi iniciační, která probíhá v online prostředí, se ukázal být jako největší problém absence vhodného partnera. V tomto věku vnímají respondenti své možnosti už poněkud omezenější, ačkoliv jim internet dle

jejich slov poskytuje poměrně bohatý výběr než například klasická místa k seznámení se. Problém s nalezením vhodného partnera se objevil u všech respondentů, a proto se stal centrální kategorií s názvem „Nemůžu najít vhodného partnera“.

V této kategorii byly nalezeny rozdíly mezi muži a ženami. Z šesti oslovených žen se pěti z nich nepovedlo po šedesátém roku věku navázat dlouhodobý funkční vztah. Velkou mírou to přičítají tomu, že slušný muž přiměřeného věku je na internetových seznamkách nedostatkové zboží. „*Já vždycky říkám, co se tu objevuje, to jsou buď sexuální škemralové, odpadlíci, zvrhlíci, a když se tam náhodou objeví někdo slušnej, tak je hned rozebranej, protože je to nedostatkové zboží*“ (Marie, 63). Mezi dvě nejčastější příčiny, proč ženy nemůžou najít vhodného partnera, je věk, ať už jejich či protějšku, či fakt, že nechtějí pečovat o nemocného partnera či jej živit. Z toho důvodu jsou těmto dvěma příčinám věnovány samostatné podkategorie. Další častou příčinou neúspěchu v iniciační fázi u žen je zadaný partner. O ženaté muže nemá ani jedna z respondentek zájem. Jedním z důvodů je, že ženatí muži hledají jen vztah založený pouze na sexu, protože si v této oblasti se svou manželkou nerozumí. Dále je to pak fakt, že některé ženy touží po plnohodnotném vztahu a nechtějí se o partnera dělit s jinou ženou. Objevila se také pocítovaná solidarita s manželkou ženatého muže. „*(...) a kdybych zjistila, že mi můj chlap zahrnul, tak bych ho zašlapala do země, jo. Takže vím, co by to pro mě asi znamenalo jako pro toho partnera*“ (Jiřina, 60). Důležitá je pro ženy při výběru partnera na seznamce také jeho úroveň projevu. Tu od mužů vyžadují společně se slušností všechny respondentky. Chtějí, aby s nimi jednáno s respektem a například pro jednu respondentku je důvodem k ukončení kontaktu s mužem tykání. Považuje to za velký projev neúcty. Ženy odrazují také pravopisné chyby, protože znalost pravopisu je pro ně základem, který by měl muž ovládat. Často se také setkávají s vulgárností mužů a jejich arogantností. Tři respondentky mají zkušenost s tím, že na ně byli muži v konverzaci sprostí či agresivní po té, co je odmítly. Toto mužské chování připisují internetu, kdy si každý díky relativní anonymitě může dovolit cokoliv.

Písemný projev se ukázal být důležitý ale i pro dva respondenty muže. „*S některými ženami je písemná domluva tak obtížná, že by cokoliv společného bylo obtížné uskutečnit, že je nejlepší s tím skončit hned*“ (Ladislav, 63). Muži si nejčastěji stěžovali při výběru vhodné partnerky kromě věku a fyzického vzhledu na fakt, že ženy neví, co chtějí. Tuto zkušenost mají dva respondenti ze čtyř. Ačkoliv se respondenti původně dle inzerátu ženy domnívali, že požadovaná kritéria splňují, byli odmítnuti bez bližšího vysvětlení.

Dalším problémem, který se při hledání vhodného partnera na seznamce objevil, je neserióznost potenciálních partnerů. Pro všechny je na místě opatrnost při seznámení se na internetu, neboť jsou si vědomi toho, že ve skutečnosti se může jednat o někoho jiného, než je na profilu popisováno. Neserióznost se ale objevila i v jiném smyslu, a to, že díky možnosti vybírat si z desítek partnerů, pak člověk nemá nikdy jistotu, že je jediný, o kterého má partner zájem. „*Na těch seznamkách tam se to přehrabuje lopatou, jak jsem vám to psal. Tam to je – a teď si najdu někoho lepšího*“ (Lubomír, 61). Někteří respondenti pak seznamování se přes internet popisují jako hru či sport, jestli se náhodou někdo vhodný neobjeví. Což ale může být problém, pokud to ten protějšek bere vážně. Všichni respondenti této práce ale „rozhazují sítě“ – oslovují více lidí najednou, když však navážou kontakt a stýkají se s danou osobou i v offline prostředí, soustředí se poté pouze na tento vztah a další muže/ženy neoslovují.

Čtyři respondenti se také setkali s tím, že oslovili partnera, který hledal vážný vztah jako oni a byli si vzájemně sympatičtí, pak ale vztah skončil neúspěšně, protože si s nimi partner nechtěl sejít osobně. Jednalo se o lidi, kterým vyhovoval vztah na internetu, maximálně byl ochotný svolit ke komunikaci po telefonu

či skypu. Takový partner ale respondentům nevyhovoval, neboť chtěli někoho, s kým by mohli mít vztah se vším všudy, nejen na internetu. *„To byli mužští, co se s něma třeba takhle dobře mluvilo, nechtěli se vůbec sejit, jenom si chtěli takhle vykládat nebo psát, nebo jako přes skype se bavit, aby mě viděli. Že jsem se jim líbila, chtěli se bavit, chtěli mě vidět, ale nic jiného. Tak to jsem nechápala. Tak to nebylo nic pro mě“* (Eva, 63)

Někdy může nalezení vhodného partnera komplikovat právě internetová seznamka. Většina respondentů se někdy setkala s tím, že někdo špatně pochopil jejich inzerát či oni špatně pochopili inzerát partnera, a tak se v dalším kontaktu nepokračovalo. Často se proto chtějí s protějškem co nejdříve setkat, protože v internetové konverzaci si lze lehce něco špatně vyložit či pochopit. *„Protože, když něco napíšete, můžete to myslet stokrát dobře, jo, ale on to může pochopit jinak... a třeba dojde k tomu nepochopení. Třeba by to mohl být báječný pár a zrovna na tom to ztroskotá“* (Alena, 64).

Do této centrální kategorie se promítají tři hlavní příčiny neúspěšného navázání kontaktu, které přispívají k tomu, že lidé tohoto věku nemohou najít vhodného partnera. Jedná se o věk partnerů, vzhled partnera a fakt, že respondenti nechtějí pečovat o partnera nebo jej živit. Z tohoto důvodu jsou tyto příčiny samostatné podkategorie a jsou podrobněji popsány následovně:

Věk jako handicap

V této kategorii se nejčastěji objevily dvě zásadní příčiny neúspěšného navázání vztahu týkající se věku, a to *Jsem moc starý(á)* a *Jsi moc mladý*.

JSEM MOC STARÝ(Á)

Šest z devíti respondentů se při seznamování na internetu potkalo s tím, že jejich věk byl překážkou pro navázání úspěšného kontaktu s partnerem. Tři respondentky se shodly na tom, že věk hraje klíčovou roli v tom, že nejsou schopné navázat po šedesátce funkční vztah. Hledají partnera ve svém věku, tam pak ale podle nich nastává problém, protože muži jejich generace hledají ženy mladší. Marie (63) to popisuje takto: *„(...)je teďka taková tendence, že muži v tomto věku už nemají o nás zájem a jdou takovým tím západním trendem o deset, patnáct, dvacet let mladší... kamarádky říkají – my patříme do rezervace.“* Žádná z nich ale neuvědomila, že by byly explicitně odmítnuty kvůli tomu, že jsou moc staré. Buď jim oslovení partneri vůbec neodpověděli nazpátek, nebo jim bylo řečeno, že každý má jinou představu a hledají něco jiného. Respondentky se ale domnívají, že pravým důvodem neúspěchu je právě jejich věk. V případě žen, které se mladšímu partnerovi nebrání a nechávají se od mužů oslovovat, pak tento problém s věkem dle jejich slov nastat nemůže: *„Ten problém nemůžete mít. Protože já bych nikdy nechtěla nikoho, kdo by mě nechtěl mít. Já jsem totiž ta, co odpovídá“* (Eva, 63). Také muži se setkali s tím, že s přibývajícím věkem se jejich možnosti seznámení zužují. *„Je fakt, že když jsem měl před tou šedesátkou, tak těch nabídek bylo mnohem více. Ted'ka už, když ženská vidí věk šedesát šest let, tak hned vidí nějakého dědka v papučách a nemá třeba zájem se ani osobně setkat, jo...“* (Miroslav, 66). Všichni respondenti ale uvedli, že se staří ještě být necítí a často vidí věk jen jako číslo, které je velmi subjektivní.

U osmi respondentů se ale věk projevil jako jeden z důvodů pro odmítnutí partnera. Všichni respondenti muži preferovali mladší partnerku, a tak starší ženy odmítají. Jedním z důvodů je fyzický vzhled –

starší ženy jim nepřipadají atraktivní. Dále se pak obávají, že ženy starší šedesát let by nestačily jejich aktivnímu životnímu stylu. Také ženy se domnívají, že starší partneři pak mají jiné představy o vztahu než ony samy. Dvě respondentky uvedly, že je pro ně důležitý sexuální aspekt vztahu, který může být u starších partnerů problematický.

Věkové kritérium se tedy objevilo býti dvojsečné – respondenti jsou kvůli svému věku odmítáni, ale na druhou stranu také oni kvůli nevyhovujícímu věku partnery odmítají.

JSI MOC MLADÝ

Všechny respondentky této práce uvedly, že se často setkávají s tím, že je oslovují o dost mladší muži. Některé z nich pro ně dokonce zavedly speciální kategorie s označením „Mladíši“ či „Lovci skalpu“. Jedná se o skupinu mužů ve věkovém rozmezí od cca dvaceti do čtyřiceti let, přičemž respondentky se shodly na tom, že u čtyřicátníků by zájem o starší ženy ještě dokázaly pochopit. V případě mladších jsou pak reakce různé. Dvě respondentky tento projev náklonosti považují za neúctu k ženě, například Naďa (64): *„(...) jestli jim to jako není blbý, že to je jako neúcta k maminkám babičkám a, že to je jako úloha ženy, jako že shazují prostě.“* Jiné to vnímají jako úchylné a nenormální. Akorát jedna respondentka uvedla, že je to pro ni úsměvné s mladíky alespoň komunikuje písemně. Všechny z nich měly potřebu se mladíků zeptat, co je k preferenci starších žen vede, a většinou se jim dostalo odpovědi, že si s ženami jejich věku nerozumí a hledají porozumění a klidný vztah se starší ženou.

Tento velký věkový rozdíl, často až o dvě generace, byl pro všechny respondentky nepřekonatelným problémem a ačkoliv často uváděly, že byli mladší muži velmi slušní, sympatičtí a zdvořilí, nebyly by schopné s nimi navázat vztah. Jedním z důvodů může být například mateřský pud, jako v případě Jiřiny (60) *„Syna už mám a dělit majetek dál nepotřebuju. Takže nemám jako zájem...“* Pro Evu (63) by byl vztah s mladším mužem proti přírodě: *„(...) to mě připadne proti přírodě, to by mě bylo stydno se vysléct...já si neumím představit, že bychom se sešli a začali si tykat. Vždyť bych mohla být jeho babička.“* Alena (64) to zase popisuje jako psychologický problém: *„(...) byl by to pro mě asi taky na psychiku problém. Že těžko vás může něčím naplnit kromě třeba toho intimna(...) je to těžké u člověka, který je vlastně v polovině života, když vy k tomu máte něco odžito.“* Tři respondentky uvedly, že partnerství s o tolik mladším partnerem považují za něco, co patří spíše k VIP společnosti, za něco, co je typické pro celebrity, ale ne pro ně.

Tento problém s mladším partnerem se objevil pouze u žen. Ani jeden z mužů neuvedl, že by se setkal s tím, že je oslovují o dost mladší ženy a že by to byl pro ně problém. To může být způsobeno jednak evoluční teorií – muži mají tendenci vybírat si mladší partnerky, a tak věkový rozdíl se zde nejeví jako problematický. Navíc všichni mužští respondenti této práce byli v oslovování partnerek iniciativní, a tak si partnerky vybírají oni sami podle svých kritérií.

Vzhled partnera

Vzhled partnera není ani lidem v období raného stáří lhostejný. Všichni respondenti uvedli nějaké požadované kritérium týkající se vzhledu protějšku – nejčastěji výšku a váhu. Důležité jsou pro ně také vzájemné sympatie, ty se ale podle nich nezjistí jinak než osobním setkáním. Všichni respondenti se setkali s tím, že

fyzický vzhled se ukázal být překážkou pro hlubší navazování vztahu s určitým partnerem – ať už ze strany respondentů či ze strany jejich protějšků. Do této kategorie se promítá jedna z nevýhod pojící se k seznamování přes internet – a to diskrepance mezi sebezprezentací jedince na internetu a jeho faktickým vzhledem, aneb do jaké míry být o sobě upřímný nebo se prezentovat jako sociálně žádoucí.

První problém v této oblasti se týká schopnosti zaujmout protějšek, a to pomocí profilové fotografie. Pro většinu respondentů je profilová fotografie prvotní filtr pro výběr partnera. Tři respondenti upozornili na problematické profilové fotky lidí aktivních na seznamkách. „*Někdy se divím, co to tam za fotky dávají ty ženy...to jsou někdy takové ty životem zhnusené a ony se tak tváří i na té fotce. (...) Někdy je to možná tím, že se fotí takovou to webkamerou a jsou soustředěné, aby trefily tu myš, a vypadají úplně děsné*“ (Petr, 62). Do tohoto problému se může právě promítat starší věk – ať už díky technickým dovednostem pořídit si dobrou fotografii například přes webkameru nebo samospouští, nebo vybrat takovou fotografii, aby člověk nevypadal příliš staře.

Šest respondentů má zkušenost s tím, že s protějškem navázalo kontakt na seznamce, setkali se v reálu, ale poté rodící se vztah ukončilo, a to právě kvůli vzhledu partnera. U mužů byla častým důvodem váha partnerky. Tři z nich požadují, aby byla partnerka štíhlá, a neumí si vedle sebe představit silnější ženu. Tento filtr váhy si snaží hlídat právě na seznamce. Jeden z respondentů ale upozornil na to, že uváděné informace mohou být zkreslené. „*Ony si tam tvrdí, že jsou plnoštíhlé, a pak na to setkání přijde hromada sádkla...prostě já nemůžu mít tlustou ženskou. (...) podle toho si člověk domyslí styl života. Pohodlný, lenivý a podobně*“ (Lubomír, 61). Také další z respondentů se setkal s tím, že žena o sobě uváděla nepravdivé informace, respektive na profilu měla neaktuální profilovou fotku – o několik let mladší. Na setkání pak dle jeho slov přišel téměř někdo jiný, a tak vztah ukončil. Všichni respondenti se shodli na tom, že se domnívají, že si lidé na svých profilech vymýšlejí, neboť se můžou snadno schovat za anonymitu internetu. Šest z nich má tuto přímou zkušenost – protějšek jim lhal či zatajil důležitou informaci, např. o svém vzhledu, rodinném stavu či věku. Neupřímnost protějšku ale všichni respondenti vnímají jako zásadní problém a byla by pro ně důvodem v neprohloubení vztahu či jeho ukončení. Lež považují za hrubé narušení důvěry.

Přestože ženy mají také požadavky na vzhled partnera – nejčastěji výška, v některých případech váha, tak důvodem ukončení vztahu s protějškem po prvním setkání byl nejčastěji jeho celkový vzhled a absence přitažlivosti. „*Přišel někdo,(...), měl gumové vsuvky, ponožky vytažené až ke kolenům, pruhované kalhoty, kostkovanou košili a když otevřel pusku, tak ani jeden zub. Nebyl odpudivý, nebyl nesympatický, ale já se úplně otřepala a říkám, tak to ne, to ne*“ (Jiřina, 60). Pro jednu respondentku byl vzhled partnera dokonce takovým problémem, že když jej při příchodu na setkání zahlédla přes výlohu, otočila se zpátky a odešla domů.

Tedy i u mužů a žen je velmi důležité, aby o sebe jejich partner dbal a ačkoliv většina z nich nepožaduje přímo fyzickou atraktivitu, musí být ve vztahu vzájemné sympatie a náklonost. Bez toho si vztah nikdo z nich představit neumí. Na druhou stranu, právě nedostatečná atraktivita, ne sympatie, se ukázala být důvodem k ukončení vztahu.

Nechci být živitel/pečovatelka

Ukázalo se, že při výběru partnera také hraje roli jeho zdraví a finanční zabezpečení. Pět respondentů se setkalo s tím, že museli partnera odmítnout, protože nesplňoval jedno z těchto kritérií.

U žen se ukázalo, že zdraví partnera je pro ně velice důležité. Nemocný partner pro ně představuje překážkou hned v několika ohledech – brzda při aktivním trávení času, neochota opět o někoho pečovat či strach z jeho případné smrti. Může se zde promítat i jednostrannost vztahu – jeden z partnerů vnímá, že do partnerství vkládá mnohem více. „*Spíš potřebuju, aby někdo konečně zvedal mě, protože celý život zvedám já někoho. Já prostě nemůžu jenom dávat, prostě bych chtěla, aby mi to někdo trochu oplácel*“ (Marie, 63). Péče o partnera je velkým závazkem, a pokud je vidina vztahu založena na péči o nemocného muže patrná hned od začátku, je pro ženy důvodem, aby kontakt s mužem ukončily. „*(...)napíšu, že mají psychické problémy, nebo jsou nemocní, nebo jestli mám řidičák, že jim dochází zrak a že by potřebovali, abych je vozila. To znamená, že spíše hledají tu ošetřovatelku...no pečovatelku a to já teda zájem nemám*“ (Jiřina, 60).

Finanční zabezpečení partnera může být důležité pro obě pohlaví. Některé respondentky uvedly, že se setkaly s tím, že je oslovili muži, kteří hledali bydlení nebo měli problémy s dluhy. Ty potom respondentky odmítly. Na stáří si nechtějí přidělovat starosti a samy často nemají tolik peněz, aby si mohly dovolit žít ještě partnera. Navíc co se týče sdílení společné domácnosti, jsou v tomhle spíše opatrné a vyžadují partnera řádně poznat a pomalu si budovat vztah, takže nastěhovat si k sobě někoho okamžitě, pro ně nepřichází v úvahu. Žádný z respondentů neuvedl, že by vyžadoval, aby o něj někdo pečoval nebo ho živil. Nehledají ani nikoho, kdo by byl příliš majetný. Například pro Naďu (64) by to představovalo problém: „*A jako, když bude nějakaj prachatej, tak na něm bude ta rodina viset a bude z něho tahat a dávat bacha, aby ta cizí ženská něco neodčerpala. Takže to mě vůbec nezajímá.*“ Také dva respondenti uvedli, že by zabezpečenou partnerku uvítali. To se může pojít s předešlými špatnými zkušenostmi, například z bývalých manželství.

Představuji si to jinak

Rozdílné představy o vztahu se ukázaly být také jednou z nejčastějších příčin neúspěšně navázaných vztahů. Všichni respondenti se setkali s tím, že se s partnerem neshodli ohledně představ o podobě společného vztahu, a tak vztah skončil neúspěchem. Představy mohou hrát roli i při výběru partnera a jejich odlišnost a následná neslučitelnost mohou přispívat k tomu, že lidé v tomto věku nemohou najít toho „pravého“. Tato kategorie se tedy částečně promítá do druhé centrální kategorie „*Nemohu najít vhodného partnera*“. Přesto v této práci zastává důležité místo, neboť je hlavní příčinou neúspěchu ve fázi navazování vztahu a fázi reálného vztahu, a tak byla zvolena druhou centrální kategorií. Zatímco první kategorie se zabývá nenaplněnými kritérii pro výběr partnera, která se lidé dozvídají především na internetu v iniciační fázi vztahu, tato kategorie se vztahuje k představám o samotné podobě vztahu, která se většinou vyjasňuje až tehdy, když spolu pár úspěšně naváže kontakt a proběhnou první sympatie.

První rovina, do které se představa o vztahu promítá, je představa o trávení společného času. Sdílení společných aktivit a společné zájmy jsou jedním z důležitých atributů, které lidé v období raného stáří od vztahu vyžadují. Někdy se tyto společné zájmy vyjasní hned při prvním oslovení a poté kontakt zanikne. „*Byla třeba žena, která má úplně jinou představu než já. Chtěla by doma péct buchty, opečovávat si toho partnera...to já třeba moc nemusím. Spíš preferuju to aktivní trávení volného času, takže to nevyšlo*“ (Miroslav, 66). Někdy však problém se společným trávením volného času může vzniknout až v samotném vztahu. „*Opravdu zcestoval celý svět a chtěl k tomu cestování partnerku. (...) A vzhledem k tomu, že moje dcera teď studuje druhou vysokou školu*

a jsme samy dvě...tak ty náklady jsou hrozně moc vysoké, takže na takovéhle nějaké velké cestování po světě mě jakoby teda nezbyvají prostředky. No tak vlastně to trvalo téměř rok, no ale nakonec to skončilo tady na tom, že jsem si ten jeho životní styl nemohla dovolit“ (Alena, 64).

Většina respondentek vyjádřila přání, že by chtěly, aby se vztah rozvíjel postupně a pomalu. Potřebují svůj čas, než partnera řádně poznají a než si k němu vybudují důvěru. Dvě respondentky uvedly, že vztah s určitým mužem ztroskotal na tom, že na ně partner spěchal – jednak s tím, že partner začal brát vztah příliš rychle nebo začal být přílišně důvěrný, na což nebyla partnerka připravena. *„No a on, že se mi chce s něčím svěřit. Nakonec jsme pak k tomu setkání ani nedošli, tam to pak začalo být takový podivný. Maminka ho prý načapala někdy v šestnácti při něčem, a že on s tím má nějaký problém pořád. Mně to úplně vyděsilo, s čím se mi to jako svěřuje, když se vůbec neznáme. Tak jsem mu napsala, že mě začíná děsit a jakože konec“ (Naďa, 64).*

Často není samotným problémem ta samotná odlišná představa vztahu jako spíše neochota přizpůsobit se tomu druhému. Ta byla také patrná u všech respondentů. V tomto věku mají lidé zažitý svůj režim, díky bývalým vztahům jsou schopni přesně říct, co od vztahů chtějí a co nechtějí, a nejsou ochotni být ve vztahu s někým, kdo jim nevyhovuje. Například u respondentek se objevil názor, že než by byly s někým, s kým si nerozumí, tak budou raději samy. Také tolerance vůči partnerovým zlovykům je v tomto věku nižší. I muži si stěžovali na to, že jim vztahy ztroskotaly na „mouchách“ partnerky, které z počátku nebyly patrné. *„Jsem prostě takový hnidopich, že se na ty detaily ohlížím až moc možná. (...) No vzhledem k tomu, že jsem realista, tak si říkám, že nebudu ty věci prodlužovat, jo...člověk musí být spokojený, v pohodě“ (Petr, 62).* Možné vysvětlení lze najít v tom, že téměř všichni respondenti žijí poměrně delší dobu sami a jsou na tento režim zvyklí. Čtyři respondentky uvedly, že nemají ponětí, co by s nimi vztah či soužití s partnerem udělalo a jestli by byly schopné zvyknout si na život ve dvou. Z těchto zjištění plyne, že neochota přizpůsobit se něčemu, co lidem tohoto věku nepřináší uspokojení, je velkým problémem pro budování úspěšného vztahu. Neochota přizpůsobit se druhému ve vytvořeném modelu nefiguruje jako samostatná kategorie, ale podbarvuje kategorii *„Představuji si to jinak“*, a to proto, že neúspěch ve vztahu nastává právě tehdy, když má jedinec odlišnou představu o vztahu a není ochoten se přizpůsobit partnerovi. *„To jako prostě já neustoupím jen tak z ničeho, protože ty zkušenosti životní už nějaké mám. Třeba s tím mým domečkem, jak jsem říkal. To už tady taky párkrát bylo. Že ona má svůj domeček, já mám svůj domeček a já z toho svého domečku nepůjdu“ (Lubomír, 61).*

V této kategorii vystupovaly nejvíce tyto podkategorie jakožto příčiny neúspěchu ve fázi navazování či reálného vztahu: *Sdílení domácnosti, Jde jim jen o „to“ jedno a Jsem na vedlejší koleji.*

Sdílení domácnosti

Konflikt ohledně sdílení společné domácnosti se ukázal být příčinou neúspěšného dlouhodobého vztahu u tří mužů. Ve všech třech případech nebylo s partnerkou předem vyjasněno, jak si do budoucna potenciální soužití představuje. Bylo také ukázáno, že představa ohledně společného soužití – kdo se přestěhuje kam a jestli vůbec, je u respondentů této práce různá. V případě Petra (62) si jeho partnerka sdílení společné domácnosti nepřála. *„(...) ale začal jsem tak nějak nastolovat tu otázku společného soužití. No a z ní vypadlo, že teda jako ani náhodou, že jako scházet se, pobýt spolu tam či tam, u mě či u ní, ale prostě ne pořád...No, nemohl jsem se s tím smířit.“* S partnerkou se poté rozešli, i když se dle jeho slov jednalo o velkou lásku, ale tato překážka v podobě oddělených domácností pro něj byla nepřekonatelná. Ladislav (63) je naopak proti sdílení společ-

né domácnosti. Jeho vztah se rozpadl poté, co po něm jeho partnerka požadovala, aby se přestěhoval k ní, podílel se na financování domácnosti a pomáhal jí na zahradě. „Řekl jsem jí, že takového najde jediné mezi bezdomovci, jinak každý normální mužský v tomhle věku má, stejně jako ona, nějaké zázemí a proč by to všechno měl z ničeho nic opustit.“ O své zázemí se nechce připravit ani Lubomír (61). Ten proti společnému soužití nic nenamítá, požaduje ale, aby se partnerka přestěhovala za ním. Kvůli tomu skončil i jeho vztah, protože oba z partnerů chtěli, ať se k němu ten druhý přestěhuje a nebyli schopni dosáhnout kompromisu. Dané případy ilustrují, že v tomto vývojovém období má každý jinou představu o tom, zda by chtěl s partnerem žít ve společné domácnosti a zda by byl ochotný se kvůli němu vzdát například svého zázemí.

Ženy v této práci s touto problematikou zkušenosti zatím neměly, to ale může být způsobeno tím, že pouze jedna z nich navázala dlouhodobý vztah. Dvě z nich ale uvedly, že by mohlo být případné soužití komplikované, protože sdílejí domácnost/dům se svou rodinou a nechtějí si domů přivést jen tak někoho. Plus požadují, aby partner perfektně vycházel s jejich blízkými. Dvě respondentky zase poukázaly na fakt, že neví, jak by dané soužití probíhalo, neboť žijí samy už velmi dlouho, a jak by si na život ve dvou dokázaly zvyknout.

Z výše uvedených sdělení vyplývá, že sdílení domácnosti hraje velkou roli v představě požadovaného vztahu i v období raného stáří a může být zdrojem konfliktů mezi partnery.

Jde jim jen o to „jedno“

Dalším důvodem, proč nemohou starší lidé najít partnera podle svých představ, je fakt, že oni hledají vážný vztah a protějšek hledá někoho na vztah sexuální povahy. S tímto problémem se setkalo šest respondentů této studie – pět žen a jeden muž. Čtyři respondenti uvedli, že sex je pro ně důležitý, ale pouze v rámci vztahu. Po nezávazném sexu s někým netouží. Lubomír (61) o tom mluví takto: „*Tak co se týká nezávazného vztahu, jako mohl bych mít, jak se říká ženských plno, není problém. Ale já hledám vážný vztah.*“ Pro jednu respondentku není sex v tomto věku důležitý, a tak všechny žádosti se sexuálním kontextem odmítá a tyto muže na seznamce ihned zablokuje. Další respondentka se nezávaznému sexu nebrání, udržuje takto vztah s jedním ženatým mužem. Říká, že na sex se musí vždycky někdo najít. Tento vztah ale udržuje pouze s tímto jedním mužem, na seznamce hledá vážný vztah, a tak žádosti sexuálního rázu odmítá.

Některé respondentky uvedly, že se několikrát setkaly s tím, že jim byly zaslány intimní fotografie mužů, nebo že musely čelit nabídkám například k sexu v třech, masturbaci skrze webkameru, nebo byly požádány o plnění role dominy. Některé tyto nabídky pocházejí od mladších mužů, některé ale i od mužů starších či stejného věku. „*(...) ti dědci staří hnusní...tak ti teda jako hned spíš už jako takový hned narážky a nejjemnější z toho je, jestli se ráda mazlíš a podobně*“ (Naďa, 64). Většina respondentek je ale už nad těmito sexuálními žádostmi nad věcí a ignorují je. V případech, že se jednalo o lidi slušné a sympatické, stejně je respondenti odmítli s tím, že čekají od vztahu více než jen sex.

Ačkoliv se tato kategorie promítá do centrálního konceptu „*Představuji si to jinak*“, odehrává se vždy v online prostředí a ve fázi iniciační. Oproti nenaplnění požadovaných kritérií pro výběr partnera ale odkazuje na rozdílnost představ (vážný vztah x vztah na bázi sexu). Tyto rozdílné představy se vždy vyjasňují už při prvním kontaktu, a tak tato kategorie představuje ve výsledném modelu výjimku.

Jsem na vedlejší koleji

Tato kategorie odkazuje na dva problémy: První se pojí s vnímanou jednostranností vztahu – jeden z partnerů pocítuje, že do vztahu investuje více než druhý a není mu to opláceno nebo se cítí v partnerství odstrčený, tzv. na vedlejší koleji. Druhý problém pak spatřují respondenti v rodině. Přílišná fixace partnera na jeho rodinu je pak možnou příčinou neúspěchu vztahu. Tato kategorie se promítá do všech fází vztahu, ve kterých může neúspěch nastat – a to iniciační, fáze navazování a fáze reálného vztahu, je tedy na pomezí online a offline vztahů.

Požadavek na oboustrannost vztahu otevřeně vyjádřili čtyři respondenti, u všech se ale objevila touha po společném sdílení a budování vztahu. Ukázalo se, že respondenti jsou ochotni do nového partnera investovat čas i energii, očekávají ale to stejné nazpátek. Když se jim toho nedostane, vztah končí. Vnímaná jednostrannost vztahu je příčinou neúspěchu obzvlášť u offline vztahů. S tímto problémem mají zkušenost čtyři respondenti této práce. Jednostrannost zde byla vnímána ze dvou úhlů – neochota partnera oplácet druhému či pocit odstrčení ve vztahu. Ten může pramenit například z odlišného životního stylu partnerů. *„(...) jsem zjistil, že ona je workoholik. Což mi trochu, jako ne že bych ji zakazoval pracovat, protože když má práci, která ji baví a ještě ji naplňuje, a to je super, ale připadal jsem si trochu jako na vedlejší koleji. A navíc já jsem měl relativně hodně volného času, tak prostě ona toho času moc neměla (...) ona večer odpadla, ráno šla venčit psa o půl páté a pak valila do školy v šest.“* (Petr, 62) Jednostrannost z pohledu neschopnost oplácet druhému se projevila hlavně v těchto oblastech: jednostranné sdílení či pobyt u druhého partnera doma. Zkušenost s tímto problémem má například Alena (64): *„Na každé schůzce, u toho jsem byla i párkrát doma, evidentně ho trápilo, že jsem ho teda nepoznala k sobě domů, ale říkám, když bych tam měla být sama, tak ano, ale tím, že dcera studuje, takže vlastně pořád je doma (...) to není pak fér k tomu člověku. Tak to k tomu taky přispělo, že já jsem se držela stranou a on si to představoval jinak.“*

Pro nový vztah v tomto věku může být problematická i rodina obou partnerů. Velké lpění na dětech či vnoučatech může být pro druhého překážkou. Miroslav (66) má v péči svou třináctiletou dceru, což se ukázalo být problémem pro spoustu žen. *„Protože už jsem se párkrát setkal s tím, že měly nějakého partnera, který byl na tom stejně jako já, že měl třeba nějaký dítě na starost, a že to pro ty chlapy byla modla a tak dále. A to ty ženy prostě znovu nechtějí.“* Obava pak může pramenit právě z toho, že člověk bude až na druhém místě a původní rodina jeho partnera je omezením pro trávení společného času podle vytyčených představ. Také zde může hrát roli obava z toho, jak v takovéto rodině přijmou její členové nového partnera. S těmito překážkami se setkali čtyři respondenti a to hlavně při hledání partnera. *„Tak třeba ten mořský biolog...on má sám se sebou problémy, jak se zdravím, tak teď ještě furt ta rodina a ještě tam má jednoho toho vnuka postiženého, na toho se úplně fixuje, hlídá ho převážně. To je tak, když už je někdo jakž takž slušnej, tak je tam nějaký problém v tom“* (Naďa, 64). Přehnané vazby na rodinu slouží některým respondentům jako jeden z důležitých filtrů při výběru vhodného partnera. Někteří respondenti také zmínili, že hledají poklidné soužití s člověkem s vyrovnanou minulostí a rodinou. Každý z nich má za sebou svoji minulost, a tak nejsou ochotni některé věci znovu podstupovat.

VO1: Jaká je představa hledaného vztahu u starších lidí, kteří se seznamují přes internet?

Představa hledaného vztahu se v mnoha ohledech promítla už do výše uvedených zjištění. Jelikož je ale samostatnou výzkumnou podotázkou, je zde odpověď na ni krátce shrnuta:

Respondenti uvedli, že touží po vztahu založeném na vzájemné podpoře a pomoci. Důležitým atributem vztahu je pro starší lidi důvěra, tolerance či závazek vůči druhému. Objevil se také požadavek oboustrannosti vztahu – tedy že jsou ochotni do vztahu investovat, ale za předpokladu, že se jim to poté od partnera vrátí zpět. Z výše uvedených výsledků vyplynulo, že právě jednostrannost vztahu je důvodem pro ukončení vztahu.

Všichni respondenti uvedli, že hledají někoho, s kým budou moci trávit čas. Klíčové jsou společné zájmy. Tři respondenti jsou velmi aktivními sportovci, a tak si vedle sebe představují někoho, kdo s nimi bude jejich vášně pro sport sdílet. Respondentky by zase rády našly někoho, s kým mohou zajít do divadla, do kina či na procházku. Všechny uvedly, že ačkoliv se necítí být osamělé a jsou obklopeny přáteli a rodinou, partner je něco, co jim chybí.

Co se týče sdílení společné domácnosti, čtyři respondenti chtějí s partnerem sdílet domácnost a považují to za jednu z důležitých náležitostí vztahu. *„Já jsem klasik, takže mám za to, že lidi dva, když se mají rádi, když mají vztah dobrý a jsou schopni být spolu častěji než jednou za měsíc, jo, to je potom úplně o něčem jiném, tak prostě by spolu měli žít“* (Petr, 62). Čtyři respondentky by se společnému soužití nebránily, ale až postupem času a s člověkem, který by za to stál. Uvědomují si ale, že by mohlo být soužití problematické. Jeden respondent je striktně proti sdílení domácnosti. Preferuje občasná vídání se, kdy každý z partnerů má své zázemí.

Znovu vstoupit do manželství by nevadilo čtyřem respondentům, dvěma mužům a dvěma ženám, a to za předpokladu, že by našli vhodného partnera, s kterým by vytvořili funkční vztah. U mužů se to pojilo spíše s tradičním vnímáním vztahu – když s někým žiji, měl bych si ho vzít. Oba respondenti za sebou mají několik manželství, i přesto by ale byli ochotni se znovu oženit. Ženy vidí manželství jako projev úcty k partnerovi a vyzdvihují také praktickou stránku věci – legální zabezpečení. *„(...)že teda nakonec to třeba něčím zpečetí oficiálně, protože ve své podstatě, když jsou jenom partneři a jeden z nich umře, tak ten druhý vlastně zůstane ve vzduchu bez něčeho“* (Alena, 64)

Do představovaného vztahu patří dle sedmi respondentů také sex, ten je důležitou a často vítanou komponentou vztahu. Téměř pro všechny respondenty je ale sex klíčový pouze ve vztahu, ne mimo něj. O nezávazný sex bez citu nestojí. S tím se také pojí požadavek respondentů na pomalý a postupný průběh vztahu. Nechtějí se do ničeho bezhlavě hrnout a přejí si se s partnerem postupně poznávat. Tato tendence se ukázala být vlastní spíše ženám. *„Myslím, že pokud jde opravdu o vážný vztah, tak chci o tom člověku vědět a možná se s ním, jak se říká, vodit za ručičku měsíc, dva nebo tři“* (Marie, 63)

Tři respondenti explicitně uvedli potřebu svobody ve vztahu. Zdůraznili, že je pro ně důležité, aby měl každý ve vztahu svůj prostor. Nestojí o to, aby s partnerem dělali vše, ale aby spolu sdíleli to důležité a aby měli sebe navzájem. V tomto věku už netouží po bouřlivém vztahu – chtějí spíše poklidné soužití, kde se partneři vzájemně tolerují a respektují. Také by rádi našli někoho, na koho se budou moci pokaždé těšit a sdílet dobré i zlé.

VO2: Jaké nevýhody plynou z navazování vztahů přes internet v tomto věku?

V této práci byly zjištěny tři hlavní nevýhody seznamování se online. Ty byly nastíněny už v kategorii *„Nemůžu najít vhodného partnera“*, protože vystupují jako příčiny neúspěšně navázaných vztahů přes inter-

net. První z nich je nereserioznost internetu. Ta se projevuje například tím, že člověk nemá jistotu v tom, kdo sedí na druhé straně za počítačem. „*No, asi že člověk někdy neví, kdo za tím počítačem sedí. Kolikrát tam má paní fotky sebe třeba několik let staré a pak na to setkání přijde úplně někdo jiný*“ (Miroslav, 66). Nereserioznost může být také v tom, že někteří přistupují k seznamování se přes internet vážně, zatímco někteří to berou jako formu zábavy a mají od komunikace skrze seznamku jiná očekávání. Problematická je i potenciální „věrnost“ partnera. Díky jednoduchosti oslovování a vybírání si partnerů na seznamce, může jedinec rozhodit sítě a udržovat kontakt s více partnery, což nemusí druhá strana nutně akceptovat.

Druhou nevýhodou je prezentování nepravdivých informací o sobě. Slovy několika respondentů: „*Ta stránka snese všechno.*“ Někteří respondenti měli zkušenost s tím, že jim protějšek o sobě lhal, a tak došlo k porušení důvěry a následnému přerušení kontaktu. Nejčastěji lidé lžou o svém věku, rodinném stavu a fyzickém vzhledu, např. dávají si na profil fotografie, kde jsou mladší. Respondenti proto zdůrazňují určitou opatrnost, se kterou je nutno k navázaným kontaktům přes internet přistupovat. „*Člověk si tam musí dávat pozor, aby o sobě něco nedal vědět a aby ho nemohl někdo vyhledat. Protože někteří můžou být až nebezpeční*“ (Naďa, 64).

Za nevýhodu respondenti považují také možnost schovat se za anonymitu internetu. To znamená, že v takto nepřímém kontaktu si lidé troufají více než v reálu. Hlavně ženy respondentky mají zkušenost s vulgárním chováním mužů, arogancí, agresivitou či neslušným chováním (např. automatické tykání). „*Ti jsou docela agresivní, bývají někdy, no někdy je to síla s něma. (...) Jejich slovník je teda opravdu vybraný havířský slovník*“ (Jiřina, 60). Často také musí čelit sexuálními narážkám či požadavkům.

VO3: Jak se do nových vztahů navazovaných na internetu promítají předchozí partnerské vztahy?

Sedm respondentů této práce je rozvedených. Pět z nich uvedlo, že díky předchozím neúspěšným vztahům ví, co znovu ve vztahu zažít nechtějí - například žít partnerku, nevěru partnera, materialismus partnera či jeho nezodpovědnost. Mají tedy mnohem přesnější představu o tom, jak by měl pro ně ideální vztah vypadat. „*Ta další partnerka, ta si začala právě s tím svým šéfem a odešla ode mě. Tak proto já si držím ten svůj domeček a nechci nikoho žít, protože pak zase jen ztratím, když mě ten člověk opustí*“ (Lubomír, 61). Jsou ve vztahu také více realisté a jsou více opatrní. Tato tendence se projevila především u žen – zklamání z předchozích partnerství vedlo k tomu, že si pomaleji budují důvěru k novému partnerovi.

I věk předchozího partnera má vliv na výběr partnera nového. Například u tří respondentů (dvě ženy a jeden muž), kteří měli mladšího partnera, tato touha po mladším protějšku stále přetrvává. Jsou na mladšího partnera zvyklí a nechtějí to měnit. Naopak u jednoho respondenta, který měl o hodně mladší partnerku, tato zkušenost způsobila, že ženu tohoto věku už nechce, protože se v ní velmi zklamal.

Dva respondenti uvedli, že se jim předchozí vztahy do navazování nových nikterak nepromítají, že jsou vyrovnání s minulostí. „*Pokud si dá člověk pauzu a oklepe se ze zklamání, tak myslím, že to nemá vliv, alespoň u mě ne. S každým člověkem je úplně jiná atmosféra a řeší se úplně něco jiného*“ (Ladislav, 63). Vesměs ale respondenti upozornili na fakt, že každý z nich spoustu prožil a má své životní zkušenosti, kterými je formován. Důležité ale je, aby si s partnerem sedli taková, jací jsou.

S ovdověním mají zkušenosti dva respondenti – muž a žena. Vliv zemřelého manžela reflektovala pouze respondentka žena. „*Asi hledám ten ideál, co byl ten můj chlap...*“ (Jiřina, 60). Je však možné, že zde hraje roli fakt, že tato respondentka přišla o manžela před cca dvěma lety, a tak je pro ni tato zkušenost ještě

poměrně čerstvá. Muž respondent svoji ženu ztratil před mnoha lety, a tak tvrdí, že má minulost uzavřenou a každá žena je úplně jiná, a tak je nejde srovnávat.

VO4: Jak se prezentují online starší lidé, kteří se seznamují přes internet?

Co se týče vlastní sebezprezentace na seznamce, většina respondentů při zakládání svého profilu vyplnila předpřipravené kolonky, které server nabízí.

Za jednu z klíčových věcí považují respondenti prezentaci vizuální – tedy svoji fotografii. Kromě jedné respondentky ji měli na profilu všichni, a to proto, aby potenciální partner věděl, jak respondent vypadá a zda je mu podle fotografie sympatický. *„Fotku jsem tam dával vždycky, ne protože bych se chtěl nějak předvádět, ale myslím si, že je to dobré. Mnoho žen to poučí, že se mnou ne jako...“* (Petr, 62). Profilové fotky také slouží jako ukazatel toho, co má daný člověk rád a jaké jsou jeho záliby. Respondentka, kterou fotografii na profilu nemá, to nepovažuje za podstatné. Prý se vzájemné sympatie stejně poznají až při osobním setkání. Sebezprezentace je pro ni popisem, jak se člověk vidí sám, ale nemusí se shodovat s tím, jak jej vidí ostatní.

Dále velká většina respondentů uvedla na profil svůj věk, výšku a váhu. Podle mužů je to velmi důležité, neboť se domnívají, že výška a váha je pro ženy při výběru partnera jedno z rozhodujících kritérií. Často také respondenti na svůj profil píšou své záliby. Jelikož při mapování představy vztahu bylo zjištěno, že lidé v tomto věku hledají někoho se stejnými koníčky, je tato informace při výběru partnera zřejmě klíčová.

Osm respondentů má na svém profilu inzerát, kterým chtějí zaujmout protějšek. Velmi často v něm popisují, jakého partnera hledají a co od něj čekají. Dávají tak dopředu najevo svoji vizi, aby se vyhnuli případné neslučitelnosti vztahových představ. *„Tak dal jsem si tam, že hledám někoho takového rodinného, na koho se můžu spolehnout, trošku společný zájmy, že hledám, a píšu, jaký já mám zájmy“* (Miroslav, 66).

Ačkoliv někteří respondenti o sobě uvádí informací více a vyplňují téměř všechny požadované kolonky, s věcmi týkající se sexu a intimity jsou obezřetní. Tato data jsou pro ně příliš osobní a patří do vztahu, až když je důvěrný, ne takhle veřejně na seznamku. *„Takové ty délky a podobné věci a velikosti a takové věci, to jsou skutečně pro zvrhlíky, kteří tam jsou. (...) To jsou intimní věci, pro ty dva, ne pro společnost, ne pro lidi“* (Lubomír, 61). Obecně jsou respondenti ochotni sdílet jen ty věci, které uznají za vhodné.

Všichni respondenti uvedli, že jsou v prezentování informací o sobě upřímní. Nevidí smysl v tom, proč by si měli vymýšlet, protože dříve či později se pravda odhalí. *„Jako já nemám ráda podvody, lež, faleš a to já nesnáším. A vždycky, a ono vždycky všechno vyplave na povrch, tak proč něco tajit nebo tak“* (Jiřina, 60). Lež ze strany partnera by jim také vadila, a tak se lhaní vyhýbají.

Jeden z respondentů má na jedné seznamce vytvořené dva profily – jeden s fotografií, jeden bez ní. Na jednom uvedl, že je o rok mladší a o centimetr menší. Svoji motivaci pro založení dvou profilů zdůvodňuje tím, že takto testuje dámy, s kterými navazuje vztah. Ověřuje si, jestli je mu „věrná“ nebo i přes scházení se s ním má zájem o jiné muže. Odlišné informace na profilech jsou uvedeny proto, aby žena neodhalila, že ji skrze „testovací“ profil oslovuje právě on.

DISKUZE

Diskuze výsledků

Cílem této práce bylo prozkoumat příčiny neúspěšných vztahů navázaných na internetu u lidí starších šedesáti let. Bylo zjištěno, že se lidé tohoto věku potýkají s dvěma velkými problémy: nemohou najít vhodného partnera nebo mají o vztahu jinou představu než protějšek. Tyto dvě příčiny neúspěšných vztahů zároveň slouží jako centrální kategorie této práce, od kterých se odvíjí další důvody neúspěchu.

Absence vhodného partnera je patrná hlavně v iniciační fázi vztahu, kdy člověk na seznamce oslovuje protějšek - probíhá tedy většinou v online prostředí. Tato kategorie se zabývá především nenaplněnými kritérii pro výběr partnera. Ženy se často potýkají s tím, že muži na seznamkách jsou zadaní či ženatí. To může být způsobeno tím, že zaprvé ženy žijí déle než muži (ČSÚ, 2014), za druhé starší muži navazují vztahy dříve než starší ženy (Davidson, 2002). To pak může vést k tomu, že ženy nemají tolik možností při výběru partnera jako muži, na což upozornily i některé respondentky této práce. Mezi nejčastější příčiny, které vedou k absenci vhodného partnera, jsou věk jako handicap, vzhled partnera a fakt, že lidé v tomto věku nechtějí pečovat či živit partnera.

Věk partnera se ukázal být v této práci jako klíčové kritérium, které je ale dvojsečné – věk je důvodem, proč jsou lidé v tomto věku protějšky odmítáni, ale také důvodem, proč lidé v tomto věku protějšky nevyhovujícího věku odmítají. Z evolučního hlediska vyplynulo, že muži preferují po celý život mladší partnerky (Alterovitz & Mendelsohn, 2009), což se ukázalo ve velké míře i v této práci. Ženy starší šedesáti let se setkávají s tím, že jsou pro muže svého věku příliš staré a muži starší partnerky odmítají, protože touží po mladší. U žen požadovaný věk partnera variuje – některé požadují muže ve svém věku či o trochu staršího, což je v souladu se závěry Alterovitzové a Mendelsohna (2009), některé zase striktně mladšího, a to hlavně z důvodu požadavku na uspokojivý sexuální život a aktivní životní styl. Na možnou preferenci mladších partnerů u starších žen upozornila už studie Carrové (2004), která ale vyzdvihla jako hlavní důvody neochoty stát se znovu pečovatelkou a strach z ovdovění. Tyto důvody ale v souvislosti s věkem nebyly pro tuto práci relevantní.

V této práci se u žen ukázal být aktuálním problémem o generaci či dvě mladší partner. Na seznamkách se často setkávají s tím, že je tito muži oslovují, ať už za požadavkem vztahu sexuálního charakteru či vážného vztahu. Tento věkový rozdíl je ale pro ně nepřekonatelnou překážkou. Považují ho ze strany těchto mužů za projev neúcty, za něco nepřírozeného až úchylného. Je otázkou, do jaké míry tento fenomén odráží pouze prostředí internetových sezonek, kde má člověk relativní anonymitu a nepřebornou možnost se jakýmkoliv způsobem projevit nebo se promítá také do běžného života, kdy s rychle měnící se společností může docházet ke změnám v preferenci věku partnerky u mužů ve věku od 20 – 40 let. Tento fenomén by stál za bližší výzkumné prozkoumání. U mužů se tento problém neobjevil. Jak už bylo nastíněno ve výsledkové části, z evoluční teorie vyplývá, že muži si vybírají mladší partnerky (Travis, 1972) a navíc bylo dokázáno, že se stoupajícím věkem touží po výrazně mladší partnerce (Alterovitz & Mendelsohn, 2009).

Což může být možným vysvětlením, proč by muži nepovažovali oslovování mnohem mladšími ženami za problém či příčinu neúspěšného navázání kontaktu se ženou. Navíc oslovování mladšími ženami může sloužit starším mužům jako potvrzení jejich atraktivity.

Vzhled partnera byl také jednou z příčin, proč vztahy na internetu skončily neúspěchem. Ačkoliv respondenti při výběru partnera primárně nepožadují fyzickou atraktivitu, nevyhovující vzhled a nedostatečná atraktivita pro ně poté byla důvodem, proč v prohlubování vztahu nepokračovat. Často se také objevila určitá diskrepance mezi tím, jak se člověk prezentoval na seznamce a jeho skutečným vzhledem. Tuto diskrepanci lze vysvětlit závěry studie Ellisona a jeho kolegů (2006), kteří upozornili na to, že při sebeprezentaci na internetu mohou lidé pocíťovat dilema mezi vytvořením upřímného obrazu já, nebo prezentováním ideálního či sociálně žádoucího já. Problémem byl také fakt, že o některých attributech, jako je například věk, vzhled či váha, lidé na internetu lžou, nebo neuvádí kompletní informace, což je v souladu s předchozími zjištěními (Cornwell & Lundgren, 2001). Lhaní o těchto attributech je považováno za hrubé narušení důvěry a důvodem, proč ve vztahu dále nepokračovat. To může být způsobeno tím, že lidé v období raného stáří hledají někoho, kdo jim bude důvěrníkem a na koho se mohou spolehnout (Bulcroft & O'Connor, 1986), což může být partnerovou lží narušeno. Všeobecně bylo považováno za jednu z největších nevýhod seznamování se přes internet nevědomost o tom, kdo za počítačem opravdu sedí. Důležitá je proto podle respondentů opatrnost, se kterou k navazování vztahů přistupují.

Poslední výraznou kategorií, která přispívá k tomu, že lidé tohoto věku nemohou najít vyhovujícího partnera je fakt, že odmítají o partnera pečovat nebo jej živit. Neochota pečovat o druhého byla v této práci charakteristická pouze u žen, a to zřejmě proto, že dlouhou dobu žijí samy a jsou na tento nezávislý způsob života zvyklé a nechtějí se ho jen tak vzdát. Na nezávislost žen a neochotu znovu pečovat o partnera už upozornili i předešlé studie (Carr, 2004; De Jong Gierveld, 2002; Watson & Stelle, 2011). Většina žen v předchozích studiích byla ovdovělá, a tak tato práce dokázala, že potřeba nezávislosti u žen v období raného stáří je patrná jak u žen vdov, tak u žen rozvedených a může být důvodem pro ukončení vztahu. Malou významnost role partnera jako pečovatele potvrdila i studie Bulcrofta a O'Connerové (1986). Lidé v tomto věku touží spíše po emoční podpoře než po materiálním zabezpečení, což se jako téma objevilo i v této práci. Předešlý výzkum nastínil, že očekávání od vztahu se mohou podle pohlaví lišit. Například starší muži mohou toužit právě po ženě pečovatelce, která jim pomůže s domácností (Bennett et al., 2003). To se v této práci neukázalo, nikdo z mužů ani z žen nehledal partnera s cílem lepšího materiálního zabezpečení. Otázkou však je, zda by byli tento fakt ochotni do rozhovoru přiznat. Shodli se ale na tom, že touží po někom, s kým by si mohli vzájemně pomáhat a na koho by se mohli v těžkých chvílích obrátit.

Druhou nejčastější příčinou vztahového neúspěchu v období raného stáří je rozdílná představa o vztahu. Ta byla v této práci charakteristická spíše pro offline prostředí a to ve fázi navazování vztahu a fázi reálného vztahu. Do této kategorie se promítají například rozdílné zájmy, které vedou k odlišným představám o trávení volného času. Společné zájmy se ukázaly být důležitým atributem vztahu pro respondenty této studie. Důležitost společných zájmů vyzdvihla i jiná studie (Bulcroft & O'Connor, 1986), která došla k závěrům, že pro lidi ve stáří jsou sdílené koníčky důležitější než společné hodnoty a postoje. Také příliš rychlé tempo vztahu může být problémem, a to hlavně pro ženy. Pokud vztah začal být příliš rychle vážný či důvěrný, byl důvodem pro ukončení vztahu. Možné vysvětlení lze hledat ve skutečnosti, že starší muži navazují nové vztahy rychleji než starší ženy (Davidson, 2002), neboť se jim nedostává tolik emoční podpo-

ry od okolí – například od přátel či rodiny, tak jako u žen. Jak rozvedu dále, nejběžnějšími důvody pro ukončení vztahu týkající se rozdílných představ jsou: sdílení domácnosti, pocit být na „vedlejší koleji“ a nesoulad mezi požadavkem vážného vztahu a vztahu založeném na sexu.

Představy ohledně sdílení domácnosti jsou v období raného stáří různé. Někteří společnou domácnost vyžadují, protože teprve pak je podle nich vztah opravdový. Někteří se společnému soužití nebrání, pokud by jim vztah vyhovoval. Někteří jsou naopak zásadně proti a požadují, aby každý z partnerů měl vlastní zázemí. Tyto rozdílné představy pak vedou k závažnému konfliktu, který končí rozchodem. Nizozemská studie přišla se závěrem, že většina lidí starších padesáti let preferuje oddělené domácnosti (De Jong Gierveld, 2004), a to proto, aby mohli oba partneři pokračovat v životech, tak jak byli předtím zvyklí. Tato preference se v této studii téměř nevyskytovala, většina respondentů by společné soužití uvítala, kdyby byl vztah ideální. Některé ženy ale upozornily na to, že neví, jak by toto soužití probíhalo, protože už žijí poměrně dlouhou dobu samy, a tak si neumí představit, jak by život ve dvou fungoval.

Dalším důvodem neúspěchu byl rozpor mezi požadavkem na vážný vztah a na vztah „nezávazný“ – tedy pouze sexuálního charakteru. Sex se ukázal být důležitou a vítanou komponentou vztahu v období raného stáří, ale pouze ve vztahovém kontextu. O nezávazný sex lidé v tomto věku nestojí, což je v souladu s předchozími zjištěními (Gott & Hinchliff, 2003; Stevens, 2002). Ženy se s těmito sexuálními nabídkami setkávají častěji než muži a někdy čelí zvláštním požadavkům (např. masturbace přes webkameru či sex ve třech). To může být způsobeno právě relativní anonymitou internetu a faktem, že sankce za své chování online jsou v internetovém prostředí nízké (Walther, 1996).

Bylo odhaleno, že také pocit odstrčení či vnímaná jednostrannost vztahu je důvodem k ukončení vztahu navázaného na internetu. V této práci toto spadá pod označení „Jsem na vedlejší koleji.“ Lidé v tomto věku nejsou ochotni být v partnerství s někým, kdo do vztahu neinvestuje stejně jako druhý. Tato neochota přizpůsobit se něčemu, co podle nich není ideální, pramení z teorie socioemoční selektivity. Z té vyplývá, že s přibývajícím věkem a vědomím vlastní konečnosti, nejsou lidé ochotni investovat do věcí, které pro ně postrádají smysl (Carstensen et al., 1999), například partnerství, které není podle jejich představ. Nepřizpůsobivost prostupuje celou kategorií vztahující se k rozdílným vztahovým představám. To znamená, že ačkoliv samotná rozdílná představa o vztahu je problematická, k neúspěchu pak vede fakt, že lidé v období raného stáří se nechtějí partnerovi přizpůsobit a odlišnosti tolerovat. K pocitu odstrčení může přispívat i rodina obou partnerů. Obavy pak pramení z toho, že kvůli rodině nebude mít partner čas na vztah, rodina může být překážkou pro trávení společného času nebo se objevila obava z toho, jak by nového partnera přijala rodina toho druhého. Vliv rodiny na představu o společném soužití zmínily už některé předchozí studie (Cooney & Dunne, 2001; Malta & Farquharson, 2012). Ty přišly se závěrem, že většina starších lidí preferuje už dříve diskutované oddělené soužití, a to kupříkladu proto, že je toto vztahové seskupení srozumitelnější pro rodiny obou partnerů. Ty se pak nemusí bát, že by po smrti jejich blízkého rozhodoval o majetku nový partner. Za společným jmenovatelem rozdílných představ do značné míry stojí sociální faktory a obtíže související se stárnutím. Ukázalo se, že začlenit nový vztah do již existující sítě vztahů, zaběhnutého životního stylu, chování, návyků či vytvořených domovů může být problematické.

Bylo také zjišťováno, jak se do nových vztahů promítají ty předešlé. Ukázalo se, že díky předchozím nevydařeným vztahům, ať už manželství či partnerství, mají starší lidé přesnější představu o tom, jaký vztah by jim vyhovoval a co už ve vztahu znovu zažít nechtějí. Nejsou ochotni některé věci znovu podstupovat,

spíše preferují poklidnější soužití s někým s vyrovnanou minulostí. Zde je patrné, jak se s věkem mění priority nutné pro budování vztahů, které jsou pro lidi v tomto období specifické. V nových vztazích jsou také mnohem více realističtí, opatrní, v některých případech i skeptičtí. Roli zde opět může hrát teorie socioemoční selektivity – tím, že lidé v tomto věku už nemají celý život před sebou, nechtějí být v nevydařeném vztahu nebo opakovat stejné chyby z minulosti (Carstensen et al., 1999). Davidsonová (2002) upozornila na to, že u vdov může probíhat idealizace zesnulého manžela, která pak může být překážkou pro hledání nového partnera. Tato tendence se projevila u jediné respondentky vdovy, která potvrdila, že její neúspěch může pramenit z toho, že hledá ideál za svého muže, který ale zatím nenašla.

Co se týče sebezprezentace na internetu, mají starší lidé tendenci vyplňovat předpřipravené kategorie na seznamkách. Důležitá je pro ně profilová fotografie, která podle respondentů potenciálním partnerům ukazuje, jak člověk vypadá a jak například rád tráví svůj čas. Tuto funkci profilové fotografie potvrdila například i studie Ellisona a kolegů (2006). Klíčová je pro ně upřímná sebezprezentace, protože falešnou sebezprezentaci partnera by také nebyli ochotni tolerovat, a tak o sobě uvádí pravdivé údaje. Pospíšilová (2014) ve své analýze profilu seznamek starších lidí došla k závěru, že ženy mají tendenci se více vyjadřovat ke svému vzhledu než muži. V této kvalitativně zaměřené práci bylo patrné, že jak muži, tak ženy uváděly vzhledové atributy, jako je výška či váha či profilová fotografie. Oproti práci Pospíšilové se sebezprezentace ověřovala pouze subjektivní výpovědí respondentů a ne přímou analýzou profilů.

Obecně lze na základě výsledků této práce tvrdit, že za mnohými neúspěchy mohou stát specifické požadavky a obtíže, s kterými se lidé v období raného stáří potýkají. Na jedné straně se zde objevuje touha po někom blízkém, kdo by jim poskytl citovou jistotu a bezpečí (Gabriel & Bowling, 2004), na druhé však nejsou ochotni kvůli novému vztahu změnit dosavadní návyky či styl života. Mohou se také obávat toho, že nový vztah by mohl být zdrojem napětí ve vztazích s dětmi či vnoučaty, jejichž funkčnost je pro lidi v tomto období klíčová (Vágnerová, 2007).

Diskuze limitů a návrhy na další výzkum

Jak už bylo zmíněno v sekci Metody, téměř všichni respondenti této práce začali se seznamováním se po internetu před šedesátým rokem věku. Ačkoliv jim bylo při rozhovoru zdůrazněno, že pro účely této práce jsou požadované zkušenosti s neúspěchem až po šedesátce, je možné, že někteří zmínili zkušenosti už z dřívějších let. Je však otázkou, do jaké míry je tohle problém a zda jsou zkušenosti s neúspěchem u pětapadesátiletých lidí odlišné od těch, kteří jsou o několik let starší. To je možným námětem na další výzkum – porovnat zkušenosti lidí, kteří jsou na seznamce už několik let, v průběhu času, co se liší a co je třeba naopak stejné. Ze zkušeností respondentů této studie je nalezení vhodného partnera přes internet „během na dlouhou trať“ a někteří jsou na seznamce už dlouhodobě.

Co se týče výzkumného vzorku, limitem je, že respondenti jsou zastoupeni hlavně v horní hranici období raného stáří, nejčastěji kolem třiašedesátého roku věku. Bylo by velmi zajímavé obohatit výzkum o zkušenosti lidí kolem sedmdesáti let. V současnosti lidí v této věkové skupině na seznamkách tolik není, což může být způsobeno například neznalostí používání internetu nebo faktem, že už partnera nehledají. Domnívám se však, že je jen otázkou pár let, kdy se tento fenomén stane běžný i pro lidi nad sedmdesát či

pětasedmdesát let. Stejně tak by bylo vhodnější vyrovnanější zastoupení rozvedených a ovdovělých lidí. Bylo ukázáno, že předešlé vztahy mají vliv na současnou představu o vztahu, a tak by bylo vhodné zjistit i další varianty, jak se může vztah se zesnulým partnerem promítnout do nových partnerství.

Data byla sbírána a analyzována pouze jedním výzkumníkem, který může do výzkumu vstupovat jako intervenující proměnná. Pro zajištění lepší validity výzkumu je dobré, aby byl kvalitativní výzkum prováděn alespoň dvěma výzkumníky, což ale pro účely diplomové práce nebylo možné.

Při dalším výzkumu s touto cílovou skupinou by byla vhodná bohatší zkušenost s vedením rozhovoru se staršími lidmi. Ačkoliv se domnívám, že se mi podařily dobře zachytit důležité informace, občas jsem díky zabíhavému vyprávění respondentů ztratila myšlenku a až při přepisu rozhovoru zjistila, že na některé věci bych se ráda více doptala.

V diskuzi výsledků byl zmíněn problém oslovování starších žen o dost mladšími muži. Tato práce nastínila pohled žen na tuto problematiku, pohled mužů ale zatím znám není. Toto téma by mohlo být námětem na další výzkum. Prozkoumat lze také strategie předcházení neúspěchu na online seznamkách – jeden z respondentů si ženy testuje pomocí dvou profilů, jak nezdaru předcházejí ostatní, ale zůstává neznámé. Tato práce se zabývala vztahovými potřebami a neúspěchy lidí těsně po šedesátém roku věku. Jaká jsou specifika v této oblasti například u sedmdesátiletých či ještě starších lidí by mohla být předmětem dalšího výzkumného zpracování.

Z této práce vyplynulo, že navazování vztahů na internetu, ale i obecně v období raného stáří může být problematické. Navázané vztahy často končí neúspěchem. Do velké míry za tím stojí fakt, že lidé v tomto věku nemohou najít partnera, který by jim vyhovoval, nebo si vztah představují jinak než partner a nejsou ochotni přizpůsobit se mu. Ukázalo se, že může být velmi obtížné začlenit nový vztah do stávajícího životního stylu, na který je člověk v tomto věku zvyklý, či do jeho již existujících vztahů, například s dětmi či vnoučaty. Ačkoliv starší lidé touží po někom blízkém, najít někoho, kdo by jim plně vyhovoval, není snadné. Tato práce svými poznatky přispěla k pochopení problematiky navazování vztahů na internetu v období raného stáří. Zmapovala také zkušenosti se seznamováním se na internetu a hledáním nového partnera u starších lidí v českém prostředí. Skrze zkoumání neúspěchu na seznamkách byly také ilustrovány vztahové potřeby lidí Třetího věku.

LITERATURA

- Adams, M. S., Oye, J., & Parker, T. S. (2003). Sexuality of older adults and the Internet : from sex education to cybersex. *Sexual and Relationship Therapy, 18*(3). doi:10.1080/1468199031000153991
- Alterovitz, S. S.-R., & Mendelsohn, G. a. (2009). Partner preferences across the life span: online dating by older adults. *Psychology and Aging, 24*(2), 513–517. doi:10.1037/a0015897
- Bargh, J. A., Mckenna, K. Y. A., & Fitzsimons, G. M. (2002). Can You See the Real Me ? Activation and Expression of the “ True Self ” on the Internet. *Journal of Social Issues, 58*(1), 33–48.
- Bennett, K. M., Hughes, G. M., & Smith, P. T. (2003). “ I Think a Woman Can Take It ”: Widowed Men ‘s Views And Experiences of Gender Differences in Bereavement. *Ageing International, 28*(4), 408–424.
- Brown, S. L., & Shinohara, S. K. (2013). Dating Relationships in Older Adulthood: A National Portrait. *Journal of Marriage and Family, 75*(5), 1194–1202. doi:10.1111/jomf.12065
- Brym, R. J., & Lenton, R. L. (2001). *Love Online : A Report on Digital Dating in Canada*. Dostupné z: [http://www.lateledipenelope.it/public/loveonline\[1\].pdf](http://www.lateledipenelope.it/public/loveonline[1].pdf)
- Bulcroft, K., & O’Connor, M. (1986). The Importance of Dating Relationships on Quality of Life for Older Persons. *Family Relations, 35*(3), 397–401.
- Carr, D. (2004). The Desire to Date and Remarry Among Older Widows and Widowers. *Journal of Marriage and Family, 66*(4), 1051–1068.
- Carstensen, L. L., Isaacowitz, D. M., & Charles, S. T. (1999). Taking time seriously: A theory of socioemotional selectivity. *American Psychologist, 54*(3), 165–181. doi:10.1037//0003-066X.54.3.165
- Cooney, T. M., & Dunne, K. (2001). Intimate Relationships in Later Life. Current Realities, Future Prospects. *Journal of Family Issues, 22*(7), 838–858.
- Cornwell, B., & Lundgren, D. C. (2001). Love on the Internet : involvement and misrepresentation in romantic relationships in cyberspace vs . realspace. *Computers in Human Behavior, 17*, 197–211.
- Coupland, J. (2000). Past the “ Perfect Kind of Age ” ? Styling Selves and Relationships in Over-50s Dating Advertisements. *Journal of Communication, 9*–30.
- Český statistický úřad. (2014). Vybrané demografické údaje v České republice. *Český statistický úřad [online]*. Přístup dne 30. 9. 2015. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/33786359/32018115_0101.pdf/22674bba-d272-43c3-b228-6f6af29550cb?version=1.1
- Davidson, K. (2002). Gender Differences in New Partnership Choices And Constraints For Older. *Ageing International, 27*(4), 43–60.
- De Jong Gierveld, J. (2002). The Dilemma of Repartnering : Considerations of Older Men And Women Entering New Intimate Relationships in Later Life. *Ageing International, 27*(4), 61–78.
- Ellison, N., Heino, R., & Gibbs, J. (2006). Managing Impressions Online: Self-Presentation Processes in the Online Dating Environment. *Journal of Computer-Mediated Communication, 11*(2), 415–441. doi:10.1111/j.1083-6101.2006.00020.x

- Finkel, E. J., Eastwick, P. W., Karney, B. R., Reis, H. T., & Sprecher, S. (2012). Online Dating: A Critical Analysis From the Perspective of Psychological Science. *Psychological Science in the Public Interest : A Journal of the American Psychological Society*, 13(1), 3–66. doi:10.1177/1529100612436522
- Furlong, M. (1997). Creating online community for older adults. *Generations*, 21, 33–35.
- Gabriel, Z., & Bowling, A. (2004). Quality of life from the perspectives of older people. *Ageing and Society*, 24(5), 675–691. doi:10.1017/S0144686X03001582
- Gott, M., & Hinchliff, S. (2003). How important is sex in later life ? The views of older people. *Social Science and Medicine*, 56, 1617–1628.
- Malta, S., & Farquharson, K. (2012). The initiation and progression of late-life romantic relationships. *Journal of Sociology*, 50(3), 237–251. doi:10.1177/1440783312442254
- Mckenna, K. Y. A., Green, A. S., & Gleason, M. E. J. (2002). Relationship Formation on the Internet : What ' s the Big Attraction ? *Journal of Social Issues*, 58(1), 9–31.
- McWilliams, S., & Barrett, a. E. (2014). Online Dating in Middle and Later Life: Gendered Expectations and Experiences. *Journal of Family Issues*, 35(3), 411–436. doi:10.1177/0192513X12468437
- Minichiello, V., Browne, J. A. N., & Kendig, H. A. L. (2000). Perceptions and consequences of ageism : views of older people. *Ageing and Society*, 20, 253 – 278.
- Moorman, S. M., Booth, A., & Fingerman, K. L. (2006). Women ' s Romantic Relationships After Widowhood. *Journal of Family Issues*, 27(9), 1281–1304.
- NetMonitor (2013). *Trendy v návštevnosti internetu: Ročenka 2013*. Dostupné z: http://www.netmonitor.cz/sites/default/files/iac_2014_-_netmonitor_rocenka_2013.pdf
- Peters, A., & Liefbroer, A. C. (1997). Beyond Marital Status : Partner History and Well-Being in Old Age. *Journal of Marriage and Family*, 59(3), 687–699.
- Pospíšilová, J. (2014). *Sebeprezentace seniorů na internetových seznamkách*. Nepublikovaná diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita.
- Rosenfeld, M. J., & Thomas, R. J. (2012). Searching for a Mate : The Rise of the Internet as a Social Intermediary. *American Sociological Review*, 77(4), 523–547. doi:10.1177/0003122412448050
- Řiháček, T., Čermák, I., Hytych. R. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: MUNI Press, ISBN 978-80-210-6382-2., 190 stran.
- Schone, B. S., & Weinick, R. M. (1998). Health-Related Behaviors and the Benefits of Marriage for Elderly Persons. *The Gerontologist*, 38(5), 618–627.
- Stack, S. (1998). Marriage, family and loneliness: A cross-national study. *Sociological Perspectives*, 41(2), 415–432.
- Stephure, R. J., Boon, S. D., MacKinnon, S. L., & Deveau, V. L. (2009). Internet Initiated Relationships : Associations Between Age and Involvement in Online Dating. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14, 658–681. doi:10.1111/j.1083-6101.2009.01457.x
- Sternberg, R. J. (1988). Triangulating love. In R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Eds.), *The psychology of love*. (119-138). New Haven: Yale University Press
- Stevens, N. (2002). RE-ENGAGING : NEW PARTNERSHIPS IN LATE-LIFE WIDOWHOOD. *Ageing International*, 27(4), 27–42.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert.

Trivers, R. (1972). Parental investment and sexual selection. *Sexual Selection & the Descent of Man*, Aldine de Gruyter, New York, 136-179.

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie*. (Vyd. 1., 461 s.) Praha: Karolinum

Walther, J. B. (1996). Computer-Mediated Communication: Impersonal, Interpersonal and Hyperpersonal Interaction. *Communication Research*, 23(3), 3-43.

Watson, W. K., & Stelle, C. (2011). Dating for Older Women: Experiences and Meanings of Dating in Later Life. *J Women Aging*, 23(3), 263-275. doi:10.1080/08952841.2011.587732.Dating

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1 - SCHÉMA ROZHOVORU

- 1) Věk
- 2) Rodinný status
- 3) Dosažené vzdělání
- 4) Zaměstnání
- 5) Kdybyste mi mohl/a byste popsat, jakým způsobem probíhá Vaše seznamování se přes internet?
Doplňovací otázky:
Oslovujete spíše vy protějšek, nebo se necháváte oslovovat?
Jak to probíhá poté, co navážete s druhým kontaktem?
- 6) Setkal/a jste se se svým protějškem, se kterým jste se seznámil/a na internetu?
- 7) Na svém profilu máte, že hledáte vážný vztah. Co si pod tím představujete?
- 8) Podařilo se Vám po šedesátce navázat vztah s někým, koho jste potkal/a na internetu?
- 9) Co vše vedlo k tomu, že dané vztahy skončily neúspěchem? (Pokud nebyl přímo vztah, zeptat se na nevydařené schůzky či jen navázání kontaktu)
- 10) Seznamujete se s více muži/ženami najednou?
- 11) Jaké jsou nevýhody toho, že se seznamujete na internetu?
- 12) A naopak. Jaké jsou výhody seznamování se přes internet?
- 13) Jaké problémy se pojí s tím, že navazujete vztahy v tomto věku?
- 14) Jak jste postupoval při zakládání profilu na seznamce?
Doplňující otázky:
Co jste tam uvedl?
Byl jste v uvedených údajích upřímný?
- 15) Stalo se vám někdy, že vám o sobě muž/žena na seznamce lhal(a)? (Jestli ano v čem a co to pro vás znamenalo?)
- 16) Promítají se vaše předchozí vztahy do zkušeností, co teď máte s navazováním vztahů? Jestli ano, jak?

PŘÍLOHA 2 - INFORMOVANÝ SOUHLAS

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ÚČASTÍ VE VÝZKUMU

Žádám Vás o poskytnutí souhlasu s účastí ve výzkumu zaměřeném na zkušenost se vztahy navázanými na internetu. Vaše odpovědi budou použity v rámci mé diplomové práce jakožto studentky psychologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy Univerzity v Brně.

Bc. Jana Lichá
Autorka diplomové práce
386217@mail.muni.cz

Svým podpisem stvrzuji, že souhlasím s:

- Účastí na tomto výzkumu
- Využitím dat, která v rámci rozhovoru poskytnu, pro účely této diplomové práce

Studentka se svým podpisem zavazuje k:

- Dodržování zásad mlčenlivosti
- Zpracování získaných dat výhradně pro účely své diplomové práce
- Zachování Vaší anonymity v této diplomové práci

Jméno a příjmení:

Datum:

Podpis: